

134. Tiistaina 3 päivänä marraskuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain 14 luvun 3 §:n ja 22 luvun 3 §:n muuttamisesta 5214

Hallituksen esitys 160/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 10/1998 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi evankelisluterilaisten seurakuntien virkataloista ja rahastoista annetun lain eräiden säännösten ja vuoden 1886 metsälain eräiden säännösten kumoamisesta

Hallituksen esitys 161/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 11/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 167/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 17/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi Kuluttajavirastosta

Hallituksen esitys 140/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 19/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi valmismatkalain 14 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 157/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 20/1998 vp

6) Hallituksen esitys palkkaturvalaiksi 5215

Hallituksen esitys 104/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi työllisyyslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 144/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Lähetekeskustelu

8) Hallituksen esitys helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen 18 artiklan muutoksen hyväksymisestä ...

Hallituksen esitys 183/1998 vp

9) Hallituksen esitys Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 184/1998 vp

10) Hallituksen esitys kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi tehdyn yleissopimuksen ja varastetuista tai laittomasti maasta vietyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 185/1998 vp

11) Hallituksen esitys täydellisestä ydin- koekiellosta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta sekä laiksi rikoslain muut- tamisesta	5215	19) Hallituksen esitys laiksi pelastustoi- men laitteiden teknisistä vaatimuksista ja tuotteiden paloturvallisuudesta	5230
Hallituksen esitys 186/1998 vp		20) Hallituksen esitys laiksi hätäkeskuk- sia koskevasta kokeilusta annetun lain muuttamisesta	„
12) Hallituksen esitys rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hy- väksymisestä ja yksinkertaistetusta menet- telystä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä rikoksen johdosta tapahtuvassa luovuttamisesta tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luo- vuttamisesta annetun lain muuttamisesta	5216	Hallituksen esitys 195/1998 vp	
Hallituksen esitys 187/1998 vp		21) Hallituksen esitys laiksi korkeim- man oikeuden ja korkeimman hallinto-oi- keuden presidenttien ja jäsenien palvelus- suhteen ehdoista annetun lain muuttami- sesta	„
13) Hallituksen esitys laiksi nuorisoran- gaistuksen kokeilemisesta annetun lain 3 ja 10 §:n muuttamisesta	„	22) Hallituksen esitys laiksi ajoneuvove- rosta annetun lain muuttamisesta	„
Hallituksen esitys 188/1998 vp		Hallituksen esitys 197/1998 vp	
14) Hallituksen esitys takausta ja vieras- velkapanttausta koskevaksi lainsäädän- nöksi	5226	23) Hallituksen esitys Uzbekistanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertai- sen verotuksen välttämiseksi ja veron kier- tämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä	„
Hallituksen esitys 189/1998 vp		Hallituksen esitys 198/1998 vp	
15) Hallituksen esitys laeiksi valtiopäi- väjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta an- netun lain 1 §:n muuttamisesta	5228	24) Hallituksen esitys Itävallan, Suo- men ja Ruotsin liittymisestä yleissopimuk- seen kaksinkertaisen verotuksen poistami- sesta etuyhteydessä keskenään olevien yri- tysten tulonoikaisun yhteydessä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksy- misestä	„
Hallituksen esitys 190/1998 vp		Hallituksen esitys 199/1998 vp	
16) Hallituksen esitys laiksi Suomen ja Ruotsin kuntien välisestä yhteistyöstä	„	25) Hallituksen esitys laiksi indeksieh- don käytön rajoittamisesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta	„
Hallituksen esitys 191/1998 vp		Hallituksen esitys 200/1998 vp	
17) Hallituksen esitys laeiksi väestötie- tolain ja rekisterihallintolain 2 §:n muutta- misesta	5229	26) Hallituksen esitys laeiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 5 a ja 8 §:n sekä tuloverolain 122 §:n muuttamisesta	„
Hallituksen esitys 192/1998 vp		Hallituksen esitys 201/1998 vp	
18) Hallituksen esitys laiksi nimilain muuttamisesta	„		
Hallituksen esitys 193/1998 vp			

27) Hallituksen esitys uudeksi sijoitus-
rahastolaiksi sekä eräiden siihen liittyvien
lakien muuttamisesta 5231

Hallituksen esitys 202/1998 vp

28) Hallituksen esitys laiksi valtion
maksuperustelain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 203/1998 vp

29) Hallituksen esitys laiksi tullilain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 204/1998 vp

30) Hallituksen esitys tietotekniikan
käytöstä tullialalla tehdyn yleissopimuk-
sen ja siihen liittyvän pöytäkirjan sekä tie-
totekniikan käyttöä tullialalla koskevan
yleissopimuksen väliaikaisesta soveltami-
sesta eräiden Euroopan unionin jäsenval-
tioiden kesken tehdyn sopimuksen eräiden
määräysten hyväksymisestä ”

Hallituksen esitys 205/1998 vp

31) Hallituksen esitys laiksi nestemäis-
ten polttoaineiden valmisteverosta an-
netun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 206/1998 vp

32) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäve-
rolain 114 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 207/1998 vp

33) Hallituksen esitys laiksi valmisteve-
rotuslain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 208/1998 vp

34) Hallituksen esitys laiksi arvopaperi-
markkinalain muuttamisesta ja eräksi sii-
hen liittyviksi laeiksi ”

Hallituksen esitys 209/1998 vp

35) Hallituksen esitys laiksi valtion vir-
kamieslain 18 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 210/1998 vp

36) Hallituksen esitys laiksi työttömien
omaehtoisen opiskelun tukemisesta an-
netun lain 5 §:n muuttamisesta 5231

Hallituksen esitys 211/1998 vp

37) Hallituksen esitys laiksi kulttuuriesi-
neiden maastaviennin rajoittamisesta ”

Hallituksen esitys 212/1998 vp

38) Hallituksen esitys laiksi eräiden val-
tion oppilaitoskiinteistöjen luovuttamis-
esta yksityisille ammatillisen koulutuksen
järjestäjille ”

Hallituksen esitys 213/1998 vp

39) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain
muuttamisesta 5232

Hallituksen esitys 214/1998 vp

40) Hallituksen esitys laiksi evankelis-
luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista
annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 215/1998 vp

41) Hallituksen esitys laiksi eläinlääkin-
tä- ja elintarvikelaitoksesta annetun lain 3
ja 6 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 216/1998 vp

42) Hallituksen esitys laiksi siemen-
kauppalaan 3 ja 4 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 217/1998 vp

43) Hallituksen esitys laiksi metsälain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 218/1998 vp

44) Hallituksen esitys laiksi merilain 1
luvun 8 §:n muuttamisesta 5234

Hallituksen esitys 219/1998 vp

45) Hallituksen esitys Kazakstanin
kanssa kansainvälisestä maantieliikentees-
tä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten
hyväksymisestä ”

Hallituksen esitys 220/1998 vp

46) Hallituksen esitys laeiksi kemikaali- lain ja räjähdysvaarallisista aineista an- netun lain muuttamisesta	5234	55) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista an- netun lain muuttamisesta	5240
Hallituksen esitys 221/1998 vp		Hallituksen esitys 230/1998 vp	
47) Hallituksen esitys laiksi ydinener- gialain 52 §:n muuttamisesta	„	56) Hallituksen esitys laiksi tartuntatau- tilain muuttamisesta	5246
Hallituksen esitys 222/1998 vp		Hallituksen esitys 231/1998 vp	
48) Hallituksen esitys laiksi työttömyys- turvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta	5235	57) Hallituksen esitys laeiksi maatalous- yrittäjien työterveyshuollon eräiden kus- tannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja maata- lousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta	5247
Hallituksen esitys 223/1998 vp		Hallituksen esitys 232/1998 vp	
49) Hallituksen esitys laeiksi työturvalli- suuslain 49 §:n, työterveyshuoltolain 9 §:n ja rikoslain 47 luvun 1 §:n muuttamisesta	„	58) Hallituksen esitys laiksi vakuutus- yhtiölain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	„
Hallituksen esitys 224/1998 vp		Hallituksen esitys 233/1998 vp	
50) Hallituksen esitys laiksi merimiehen lääkärintarkastuksista pidettävästä rekis- teristä	5236	59) Hallituksen esitys laeiksi eläkesää- tiölain ja vakuutuskassalain muuttamises- ta	„
Hallituksen esitys 225/1998 vp		Hallituksen esitys 234/1998 vp	
51) Hallituksen esitys laiksi vakuutus- yhtiölain muuttamisesta	„	60) Hallituksen esitys laiksi merimies- lain muuttamisesta	„
Hallituksen esitys 226/1998 vp		Hallituksen esitys 235/1998 vp	
52) Hallituksen esitys laiksi rintamave- teraanien kuntoutuksesta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamisesta	„	61) Hallituksen esitys laeiksi luonnon- suojelulain ja yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta	„
Hallituksen esitys 227/1998 vp		Hallituksen esitys 236/1998 vp	
53) Hallituksen esitys laeiksi sosiaali- huollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolain muuttamisesta	„	62) Hallituksen esitys eräiden asuntolai- noitusta koskevan lainsäädännön muu- toksenhakusäännösten muuttamiseksi	„
Hallituksen esitys 228/1998 vp		Hallituksen esitys 237/1998 vp	
54) Hallituksen esitys laeiksi lääketie- teellisestä tutkimuksesta sekä potilaan ase- masta ja oikeuksista annetun lain 6 ja 9 §:n muuttamisesta	5238	63) Hallituksen esitys laiksi asuntojen korjausavustuksista	„
Hallituksen esitys 229/1998 vp		Hallituksen esitys 238/1998 vp	

64) Lakialoite laiksi työttömyysturvalain 16 §:n muuttamisesta 5249

Lakialoite 99/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Mietintöjen pöydällepano

65) Hallituksen esitys laiksi kiinteistön myymisestä Suomen Pankille 5251

Hallituksen esitys 158/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 35/1998 vp

66) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1999 perittävästä maksusta „

Hallituksen esitys 168/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 36/1998 vp

67) Hallituksen esitys kirjastolaiksi „

Hallituksen esitys 210/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 10/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Andersson C., Brax, Halonen, Hassi, Huotari, Hurskainen, Hämäläinen, Jansson, Järvenpää, Kalli, Kalliomäki, Kiljunen, Korhonen R., Koskinen M., Kääriäinen, Laakso, Lax, Leppänen J., Lindén, Markkula-Kivisilta, Mikkola, Niinistö, Norrback, Pekkarinen, Penttilä, Rajamäki, Saapunki, Sasi, Siimes O., Taina, Tarkka, Tulonen, Tuomioja, Uotila ja Vehkaoja.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden perusteella edustajat M. Koskinen, Lax ja Tulonen, virkatehtävien perusteella ed. Pesälä sekä muun syyn perusteella edustajat Hassi, Huotari, Hurskainen, Kalli, R. Korhonen, Kääriäinen, Lindén, Mikkola, Niinistö, Pekkarinen, Penttilä, Saapunki, O. Siimes ja Vehkaoja,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Brax, Halonen, Hämäläinen, Järvenpää, Kalliomäki, Kiljunen, Laakso, J. Leppänen, Sasi, Taina, Tarkka, Tuomioja ja Uotila,

tämän kuun 5 päivään virkatehtävien perusteella ed. Jansson,
tämän kuun 6 päivään virkatehtävien perusteella ed. Norrback ja
tämän kuun 29 päivään sairauden perusteella ed. C. Andersson.

Uudet hallituksen esitykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on 30 päivänä lokakuuta 1998 antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 239—248, joista hallituksen esitys n:o 241 on ehdotus vuoden 1998 toiseksi lisätalousarvioksi.

Samalla ilmoitetaan, että lisätalousarvion johdosta tehtävät talousarvioaloitteet on jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 12.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 22 ja 29 päivänä lokakuuta 1998 päivätyillä valtioneuvoston kirjelmillä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 67—72.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on viime perjantaina 30 päivänä lokakuuta 1998 toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 67 osalta liikennevaliokunnan, asioiden n:ot U 68 ja 69 osalta talousvaliokunnan,

asian n:o U 70 osalta sosiaali- ja terveysvaliokunnan,

asian n:o U 71 osalta ulkoasiainvaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan sekä

asian n:o U 72 osalta sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 902, 926, 957, 958, 961, 964,

965, 968, 970, 971, 973, 980, 982, 983, 987, 989, 990, 995, 997—999, 1004, 1008, 1012, 1013, 1016, 1017, 1019, 1020, 1023—1026, 1028, 1029, 1032, 1034, 1036, 1037, 1043, 1044, 1053, 1056, 1059, 1063, 1065, 1067 ja 1113.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain 14 luvun 3 §:n ja 22 luvun 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 160/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 10/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 22 luvun 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laeiksi evankelisluterilaisten seurakuntien virkataloista ja rahastoista annetun lain eräiden säännösten ja vuoden 1886 metsälain eräiden säännösten kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 161/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 11/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 11. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien taturmavakuutuslain 15 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 167/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 17/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi Kuluttajavirastosta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 140/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 19/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 19. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—14 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi valmismatkalain 14 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 157/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 20/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 20. Ensin sallitaan

asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys palkkaturvalaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 104/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen 1—3 § ja 1 luvun otsikko, 4—9 § ja 2 luvun otsikko, 10—13 § ja 3 luvun otsikko, 14 ja 15 § ja 4 luvun otsikko, 16—20 § ja 5 luvun otsikko, 21—27 § ja 6 luvun otsikko, 28—32 § ja 7 luvun otsikko sekä 33 ja 34 § ja 8 luvun otsikko, johtolause ja nimike sekä

työasiainvaliokunnan mietinnössä ehdotetun toisen lakiehdotuksen 31 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi työllisyyslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 144/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 17, 24 a ja 25 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen 18 artiklan muutoksen hyväksymisestä

Hallituksen esitys 183/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 184/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi tehdyn yleissopimuksen ja varastetuista tai laittomasti maasta vietyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 185/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys täydellisestä ydinkoekielosta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta sekä laiksi rikoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 186/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yksinkertaistetusta menettelystä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä rikoksen johdosta tapahtuvassa luovuttamisessa tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 187/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain 3 ja 10 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 188/1998 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Vaikka ministeri Järventaus ei ole paikalla, käsitykseni mukaan kysymys on nuorisorangaistusta koskevasta lainsäädännöstä. Nämä pöytäilmaisimet kulkevat vähän väärässä järjestyksessä, mutta näin ilmeisesti asia on. Oikeastaan odotin, että ministeri Järventaus olisi esitellyt tämän nuorisorangaistuksen muutosta koskevan esityksen. Hän ei ole kuitenkaan täällä paikalla. Oikeastaan olisin hänen puheenvuoronsa jälkeen muotoillut omaa näkemystäni, mutta voihan sen näinkin sanoa.

Meillä taannoisina vuosina koemielessä otettiin käyttöön nuorisorangaistus, joka merkitsee alle 18-vuotiaiden, siis 15—18-vuotiaiden tuomitsemista nuorisorangaistukseen ehdollisen rangaistuksen sijasta silloin, kun katsotaan, että sakkorangaistus ei ole riittävä rangaistus. Nuorisorangaistus on yhdyskuntapalvelun tyypistä, 10—60 päivää työpalvelua, jonka nuori joutuu suorittamaan muun rangaistuksen sijasta. En tarkkaan tiedä, miten kokeilu on edistynyt niillä alueilla, missä sitä on kokeiltu, mutta olen alun perinkin ollut hyvin pessimistinen tähän asiaan nähden ja olen sitä mieltä, että tällaisella yhdyskuntapalvelulla, nuorisorangaistuksella, ei ole

nuoriin rikoksenteekijöihin oikeastaan minkäänlaista tehoa eikä merkitystä. Ehkä asia ei ihan näin ole. Ehkä tapani on vähän liioitella, mutta ehkä tässä tapauksessa on parempi ottaa kuitenkin tämä linja.

15—18-vuotiaiden rikoksenteekijöiden rankaiseminen ja pyrkimys heidän palauttamiseen yhdyskuntakelpoisiksi on äärimmäisen vaikea asia. Siihen ei ole oikeastaan patenttilääkettä kenelläkään, mutta noin yleisesti ottaen voidaan sanoa, että 15—18-vuotiaiden tekemiin rikoksiin pitää puuttua välittömästi ja konkreettisesti sen jälkeen, kun nuori ihminen on rikoksen poluille langennut, ja pyrkii osoittamaan, että hänestä toisaalta välitetään ja toisaalta, että yhteiskunta on hänen kohdaltaan tosissaan: Jos hän ei luovu rikoksenteosta, nämä rangaistussanktiot tulevat tulevaisuudessa yhä kovenemaan.

Olen joskus esittänyt, että 15—18-vuotiaille olisi kehitetty jonkinlainen arestirangaistusjärjestelmä ihan vanhaan hyvään kouluajan malliin. Minäkin olin kansakoulussa tyypillinen arestissa istuja joka toinen päivä, ja hyvää se minulle teki, vaikka ei ihan riittävästi, kun parantamisen mahdollisuutta tietysti olisi ollut. Arestirangaistusjärjestelmästä on keskusteltu, mutta siitä ei ole koskaan päästy käytännössä sen pidemmälle. Arestirangaistuksella tarkoitin sitä, että tällainen nuori rikoksenteekijä joutuisi valvotuissa, toki inhimillisissä olosuhteissa viettämään arestissa kaksi päivää, viisi päivää, ehkä kymmenen päivää, ei kuitenkaan tämän pitempää aikaa, koska tällainen yksinäisyys tietysti tällaiselle nuorelle ihmiselle saattaa olla haitallista, kuitenkin sillä tavalla, että hän siellä yksinäisyydessään miettisi mitä tuli tehtyä ja minkälaisia mahdollisuuksia hänellä olisi elämässään suuntautua yhteiskuntaan toisin.

Tämä on siis ongelma, mutta tämän nuorisorangaistuksen, yhdyskuntapalvelun sijasta edelleenkin ehdottaisin, että jossakin vaiheessa tätä kovempaa muotoa eli arestirangaistusta ryhdyttäisiin vanhojen hyvien kokemusten perusteella soveltamaan, ensin tutkimaan, koemielessä soveltamaan ja katsomaan, mikä sen vaikutus on. Joka tapauksessa tällaisen nuoren ihmisen osalta erittäin tärkeää on se, että hänen tekemisiinsä puututaan heti konkreettisella tavalla eikä tukkaa silittämällä, sillä tavalla, että hän tietää tehneensä väärin. Toisaalta hän sitten tuntee myöskin sen, ja tämä olisi tietysti tarkoituksinkin, että yhteiskunta toki välittää hänestä ja pitää erityisen tärkeänä, että hän palaa jälleen säällisille linjoille.

Rouva puhemies! Eräs toinen asia, joka liittyy konkreettisesti tähän, on tietysti se, että alle 15-vuotiaat ovat tänä päivänä meillä Suomessa rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolella. Toisin sanoen jos alle 15-vuotias tekee rikoksen, siihen ei pystytä puuttumaan muuta kuin sosiaalisin toimenpitein, jotka ovat tietysti osoittautuneet varsin kepsuiksi keinoiksi.

Monessa muussa läntisessä sivistyneessä maassa, muun muassa Englannissa, tällaista rikosoikeudellisen vastuun rajaa 15-vuotiaana ei ole, vaan esimerkiksi jos muistamme Englannissa, missä 10—11-vuotiaat lapset syyllistyivät henkirikokseen, joka on tietenkin kamala asia, meillä nyt ei sellaisia ole täällä muistaakseni tällä iällä vielä näkynyt, heidät tuomittiin normaalissa järjestyksessä vankeusrangaistukseen. Se rangaistus oli sellainen, että täytettyään määrätyn ikärajan, oliko se nyt 18 vuotta tai joku muu, he vapautuvat tästä vankeusrangaistuksesta normaaliin elämään. Tuleeko tällaisesta nuoresta enää normaalia ihmistä, se on sitten toinen asia, mutta kuitenkin tämä 15-vuoden raja, joka meillä on, niin hyvin useissa sivistyneissä läntisissä maissa sellaista ei ole lainkaan.

Nykyisin, niin kuin tuolla Tampereen suunnassakin on havaittu, 12—13-vuotiaat ovat syylistyneet ryöstöihin, jopa pahempiinkin rikoksiin, niitä nyt mainitsematta, pahoinpitelyihin. He ovat tässä tapauksessa olleet osaksi ulkomalaisia, mutta heihin ei ole pystytty puuttumaan muuta kuin sosiaalisin toimenpitein nostamalla varoitettava sormi pystyyn, kääntymällä vanhempien puoleen, mikä ei ole antanut minkäänlaista vaikutusta. Näin ollen pitäisi myös ryhtyä ajattelemaan sitä, että kun nuoret kehittyvät aina nopeammin ja nopeammin aikuisiän suuntaan, myös alle 15-vuotiaisiin pitää pystyä kohdistamaan jonkinlaisia rikosoikeudellisia toimenpiteitä. Toki niiden täytyy olla pehmeitä toimenpiteitä ja tarkasti harkittuja, mutta ei se, että 12—15-vuotias, joita on rikosmarkkinoilla nykyisin hyvin paljon, saa tehdä tekonsa ilman minkäänlaista yhteiskunnallista seuraamusta.

Näin ollen näkisin, että kun 15—18-vuotiaiden osalta nuorisorangaistuksen sijaan tulevaisuudessa pyritään keksimään jotakin muuta ja tehokkaampaa, ehdottomasti myös alle 15-vuotiaiden rikosoikeudellinen vastuu otettaisiin huomioon ja pyrittäisiin siihen, että myös tähän saataisiin joitakin keinoja, sillä yhä useampi alle 15-vuotias syyllistyy yleisen rikoslain alaiseen rikokseen, ja yhteiskunta on tässä tapauksessa täysin voimaton.

Totta kai nyt sanotaan, että Aittoniemi taas sanoo, että kaikki vain, pienet lapsetkin, vankilaan istumaan. Ei tässä ole siitä kysymys. Kyllä minä sen tiedän, että ei heitä vankilaan voida laittaa, mutta emme me, arvoisa oikeusministeri, kun tulitte tänne mukaan keskusteluun, voi pistää päätämme penseeseen siltä, että yhä useampi alle 15-vuotias syyllistyy raakoihinkin rikoksiin ja yhteiskunta on heidän suhteensa täysin voimaton. Jonkinlainen järjestelmä pitää kehittää. Se ei enää auta, että vedotaan kotien vastuuseen ja sosiaalityöntekijöiden ja kotien väliseen yhteistyöhön. Se on vanha fraasi, jota minäkin olen kuullut kaksitoista vuotta tässä talossa jauhetavan, mutta mitään kehitystä siitä ei ole tullut.

Siis ei lapsia vankilaan, enkä ehdota mitään piiskarangaistustakaan, mutta kyllä pitäisi viisaat päämme pistää yhteen ja alkaa kehitellä jotakin nuorisorangaistuksen sijaan 15—18-vuotiaille ja rikosoikeudellisen vastuun alarajan siirtämistä 15 vuodesta alaspäin kuitenkin sillä tavalla, että tällaisia räätälöityjä keinoja pitäisi keksiä myös 12—15-vuotiaille, koska heidän paikkansa ei luonnollisesti ole vankila vaan muut keinot, jos niitä nyt sitten on olemassa, mutta minun mielestäni ei meillä ole yritettykään päästä eteenpäin näissä asioissa.

Oikeusministeri Järventausta: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka alaikäisten tekemien rikosten kokonaismäärä kaikista rikoksista on pysynyt melko tasaisena viimeksi kuluneiden noin kymmenen vuoden aikana, nuorten tekemiin rikoksiin liittyy huolestuttavia piirteitä. Nuorten huumausainerikosten ja pahoinpitelyrikosten määrä on ollut kasvussa. Samoin on laita julkisuudessa paljon huomiota saaneiden moottoriajoneuvojen luvattomien käyttöönottojen ja varkauksien osalta. Kehitys on antanut aiheen tarkastella myös rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän toimivuutta. Toistuvasti rikoksiin syyllistyneiden nuorten osalta seuraamusjärjestelmä ei ole toiminut riittävän tehokkaasti.

Hallituksen esityksellä on tarkoitus tehostaa kokeiluasteella olevan nuorisorangaistuksen käyttöä. Nuorisorangaistuksen käyttö on jäänyt vähäisemmäksi kuin kokeilulakia säädettäessä ajateltiin. Rangaistusmuoto otettiin käyttöön vuonna 1997 Tampereella, Turussa, Vaasassa, Joensuussa ja pääkaupunkiseudulla. Kokeilu päättyi vuoden 99 lopussa. Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita 15—17-vuotiaana rikossensa tehnyt silloin, kun teosta muutoin tulisi tuomittavaksi ehdollinen rangaistus. Rangais-

tukseen kuuluu yhdyskuntapalvelun tyyppistä työtä, muuta ohjattua toimintaa ja tehokas valvonta. Nuorisorangaistukseen tuomitseminen edellyttää nykyisin, että nuori on aikaisemmin tuomittu ainakin kerran ehdolliseen rangaistukseen.

On osoittautunut, että nuorisorangaistuksen käyttöön tarjoutuu mahdollisuus vasta siinä vaiheessa, jolloin nuorella on jo takanaan pitkä rikoskierre. Nuorisorangaistusta tulisikin voida käyttää nykyistä aikaisemmassa vaiheessa nimenomaan rikoskierteen katkaisemiseksi. Tämä on hallituksen esityksen keskeinen tavoite.

Vaikutusmahdollisuudet rikoskierteen katkaisemiseksi ovat tietenkin sitä paremmat, mitä varhaisemmassa vaiheessa tekoihin voidaan puuttua. Myös nuorisorangaistuskokeilun parissa työskennelleet Kriminaalihuoltoyhdistyksen ja sosiaalitoimen työntekijät ovat pitäneet tarpeellisuutta nuorisorangaistuksen käytön aikaistamisesta.

Hallituksen esityksen mukaan nuorisorangaistukseen tuomitseminen edellyttäisi kaksivaiheista harkintaa. Ensimmäiseksi tulisi kiinnittää huomiota tehtyyn rikokseen. Ennallaan säilyisi laissa nykyisinkin oleva vaatimus, jonka mukaan nuorisorangaistusta voidaan käyttää vain teoista, joista muutoin tuomittaisiin ehdollinen rangaistus.

Uutta olisi se, että silloin, kun kyse on valinnasta ehdollisen rangaistuksen ja nuorisorangaistuksen välillä, huomiota tulisi kiinnittää aikaisempaa enemmän tekijään. Tuomioistuimen tulisi arvioida, onko nuoren elämäntilanne sellainen, että nuorisorangaistukseen sisältyvillä työskentelyohjelmilla ja tehokkaalla valvonnalla olisi merkitystä uusien rikosten ehkäisemiselle ja nuoren yhteiskuntaan sopeutumiselle.

Nuorisorangaistusta tulisi siis käyttää alkaneen rikoskierteen katkaisemiseksi. Se, että kyseessä on rikoskierre, olisi pääteltävissä esimerkiksi siitä, että nuori on ehtinyt tehdä useita rikoksia ennen kuin mistään niistä on tuomittu rangaistusta. Rikoskierteen arvioinnissa voi josain tilanteessa olla merkitystä myös tekijän toiminnalla ennen rikosoikeudellisen vastuukärajan täyttymistä. Konkreettista muutosta nykyiseen merkitsisi se, että nuorisorangaistukseen voitaisiin tuomita, vaikka tekijää ei olisi aikaisemmin tuomittu ehdolliseen rangaistukseen.

Vastuukärajan alapuolella olevien henkilöiden rikosoikeudellisen vastuun osalta voi todeta, että on pohdittu sitä, että kriminaalihuoltohenkilöstön toimivaltuuksia ulotettaisiin myös vas-

tuukärajaa nuorempiin henkilöihin ja tätä kautta aikaansaataisiin nuorisorangaistuksen kaltaista käytännön toimintaa. Mutta suoranaisesti sitä, että alennettaisiin vastuukärajaa, ei ole pidetty ainakaan tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena.

Esityksellä ei muutettaisi kokeilulaille alun perin asetettua tavoitetta eli sitä, että nuorisorangaistuksella korvattaisiin vain osa nykyisestä ehdollisen rangaistuksen käytöstä. Toisin kuin usein väitetään, ehdolliseen rangaistukseen sisältyvä varoitus tuomioistuinkäsittelyineen ja täytäntöpanouhkiineen on monissa tapauksissa tehokas puuttuminen nuorten rikoksiin.

Ehdolliseen rangaistukseen tulisi edelleen tuomita silloin, kun kyse on ikäkaudelle tyypillisestä satunnaisesta ja ajanvietteen luonteisesta rikollisuudesta. Tällainen käyttäytyminen voi päättyä ja useimmiten päättyykin ensimmäiseen ehdolliseen rangaistukseen. Kysymys on siis kohtuullisen harvinaisista rikoskierteeseen joutuneista tapauksista, jotka sinänsä ovat vakavia, jotka täytyy torjua. Nuorisorangaistusta on tarkoitettu käytettäväksi tosiaan sille ongelmalliselle ryhmälle nuoria rikosentekijöitä, joiden syyllistyminen rikoksiin on ollut toistuvaa ja elämänhalinta muutoinkin puutteellista.

Jotta ehdotetun muutoksen vaikutukset ehtisivät näkyä vielä alkuperäisenä kokeiluajana, olisi tärkeää, että muutos tulisi voimaan jo vuoden 99 alusta. Nuorisorangaistuskokeilun seurannasta saatavien tulosten perusteella arvioidaan myöhemmin kokeilun jatkamista ja mahdollista laajentamista.

Arvoisa rouva puhemies! Rikosoikeudellista järjestelmää ei voida pitää ensisijaisena keinona torjuttaessa nuorisorikollisuutta. Nuorten kasvamiseen ja kehittämiseen liittyvät toimenpiteet nuorisopolitiikan, sosiaalipolitiikan ja koulupolitiikan alalla ovat avainasemassa. Tärkeää on niin ikään vaikuttaa siihen, että kiinnijoutumisriski on mahdollisimman korkea ja että yhteiskunta reagoi nuorten lainvastaisiin tekoihin nopeasti. Rikosoikeudellinen järjestelmä keskeisenä osana kriminaalipolitiikkaa tukee ja täydentää tärkeää tavoitetta rikollisuuden, kuten nuorisorikollisuuden, ehkäisyssä ja rikollisuudesta seuraavien haittojen minimoinnissa.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministeri Järventaus suusanallisesti vakuuttaa, että ehdollinen vapausrangaistus toimisi tällä hetkellä asianmukaisesti varoittavana esimerkkinä nuorisolle, vaikka

me tosiasiallisesti tiedämme, että näin ei ole. Itse asiassa juuri tämä lakiehdotus kumoaa oikeusministerin suusanallisen väitteen, koska tässä tullaan siihen tulokseen, että on syytä toteuttaa nuorisorangaistus jo ennen ehdollista rangaistusta. Tätä järjestystä nyt tällä lainsäädännöllä muutetaan niin, että enää järjestys ei olekaan ehdollinen rangaistus, nuorisorangaistus, vapausrangaistus, vaan nyt on mahdollista siirtyä nuorisorangaistus — ehdollinen rangaistus — vapausrangaistus-järjestelmään.

Pidän tätä hyvänä, mutta tämä osoittaa, että ehdollinen rangaistus, jota niin laajasti meillä on käytetty, ei ole toiminut eikä toimi, vaan se vaatii juuri tämän tapaisia lisärangaistuksia sivulleen.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sellaisten viranomaisten kuten lastensuojeluviranomaisten ja nuorisohuollon parissa toimivien viranomaisten näkökulmasta tämän ehdotuksen tulo eduskuntaan ja mahdollisuus saattaa nuoret nykykäytäntöä aikaisemmin vastatusten omien tekojensa kanssa on otettu tyydytyksellä vastaan. Ongelmahan nuorten kohdalla varsinkin silloin, kun on kysymys näpistelystä, joka saattaa toistua kymmeniä kertoja, on se, että joutuu silmätysten mahdollisimman varhaisessa vaiheessa omien tekojensa kanssa.

Toivottavasti tämä laki, kun se on hyväksytty, otetaan sillä tavoin aktiiviseen käyttöön, että sillä on pidemmällä tähtäimellä rikostelua ja rötötelyä ennalta ehkäisevä vaikutus rinnan yhdyskuntapalvelutoimenpiteiden kanssa. Toivottavasti tämä ainakin antaa oikean signaalin niille nuorille, jotka eivät tekojensa toteutumista siinä vaiheessa, kun rangaistuksia on riittävästi, pysty tekohetkellä mieltämään.

Oikeusministeri J ä r v e n t a u s : Arvoisa puhemies! Ehkä täsmentäisin vielä ed. M. Pohjolan puheenvuoron johdosta.

Sanoisinko valtaosassa tapauksia tilanne on se, että ehdollinen rangaistus jää viimeiseksi. Kohtuullisen pienen vähemmistön osalta on tilanne se, että sillä ei ole vaikutusta. Nuorisorangaistuskokeilun tehostamisessa kysymys onkin juuri tästä suhteellisen pienestä vähemmistöstä, joka on jo joutunut rikoskierteeseen. Näiden osalta ehdonalaisrangaistus ei ole riittävän tehokas. Vielä julkaisemattoman selvityksen mukaan näyttää siltä, että yllättävänsikin laajalti ehdonalaisrangaistus on jäänyt nuoren viimeiseksi rangaistukseksi ja sillä tavalla toiminut hyvin. Mutta

se vakava pieni kärki on se pulma-alue, johon nyt on tarpeen puuttua.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Muutosesitys on hyvä ja tarpeellinen. Lakivaliokunnassa tiedettiin asiaa käsiteltäessä, että näin tulee käymään. Tällä ei ole sitä tehoa kuin uskotaan.

Kaiken kaikkiaan yhdyskuntapalvelulla ja sen tyyppisillä rangaistuksilla ei tule olemaan myöskään tulevaisuudessa sitä tehoa, jota me uskomme ja haluamme. Nuori mies, joka potkaisee vanhempaa rouvaa tai herraa, saa siitä rangaistukseksi 10—15 tuntia nuorisorangaistusta ja menee ehkä rangaistusta suorittamaan samaan vanhainkotiin, jossa tämä henkilö on potilaana. Nuorten kohdalla meidän pitäisi ehdottomasti ottaa huomattavasti ankarammat otteet. Olemme menettäneet jo usean sukupolven ja menettämme jatkuvalla syötöllä.

On huomattava, että useassa tapauksessa rikoksesta ei tiedetä ensin alkuunkaan, kuka sen on tehnyt. Nuori ei tietenkään saa siitä mitään rangaistusta. Sen jälkeen ehkä tiedetään, että nuori teki rikoksen, mutta siitä ei haluta vielä tehdä rikosilmoitusta. Nuorelle on jo saattanut tulla monta rikosta tätä ennen. Sitten siitä tehdään rikosilmoitus, mutta syyttäjä jättää hyvin useassa tapauksessa syyttämättä. Suomessa jätetään huomattavasti enemmän syyttämättä esimerkiksi väkivaltarikoksia kuin missään muussa EU-maassa. Se on kaikilla tilastoilla näytettävissä. Vaikka syyttäjä syyttäisikin, oikeus katsoo, että ei ole syytä antaa rangaistusta. Jätetään niin sanotusti tuomitsematta. Vasta sen jälkeen, kun nuorelle on saatettu antaa jo kymmenkunta tilaisuutta parantaa tapansa, voi tulla sakkorangaistus ehkä. Nuorisorangaistus tulee siihen väliin ennen ehdollista, niin kuin tällä erää, mikä on aivan hyvä asia sinänsä.

Ed. Aittoniemi aikaisemmin sanoi ja useaan kertaan aikaisemmin vuosia on puhunut — minäkin olen puhunut aikaisemmassa elämässäni myös — että nuorille pitäisi ehdottomasti keksiä erilaisia ei ankarampia rangaistuksia mutta sellaisia rangaistuksia, jotka olisivat tehokkaita. Arestirangaistus olisi yksi, jota meidän ehdottomasti kannattaisi kokeilla. Sanotaan vain, että jos varastat auton perjantai-iltana, oikeus kokoontukoon heti lauantaina, jos pahoinpitely on perjantai-iltana, oikeus kokoontukoon heti lauantaina ja määrätköön 3—4 päivää arestirangaistusta. Poliisin tilat ovat tällä hetkellä melkein tyhjiä pidätetyistä lainsäädännön muutoksien

vuoksi. Siellä on aivan hyvää tilaa ja aivan hyvää henkilökuntaa, joka voisi hyvinkin säilyttää nuoria sen 2—3 päivää, niin kuin säilyttivät 12—13 päivää vielä 6—10 vuotta sitten, jolloin pikkuisen pidätysaika puri nuoriin, koska he näkivät, minkälaista on olla kaltereitten takana.

Eivät nuoret elä sillä tavalla, eivät he ajattele, mitä saavat rangaistusta 2—3 kuukauden päästä. He elävät vain viikon, kaksi viikkoa korkeintaan, eteenpäin. Mutta jos heillä olisi uhka perjantai-iltana, että jos varastan auton ja vähän sitä rikon ja poltankin, minä en Lissua ja Kallea näekään viikonlopun aikana, sillä olisi suurempi merkitys kuin sillä, että vuoden kahden päästä annettaisiin vaikka ehdottomia rangaistuksia. En siis missään tapauksessa kannata kovin ankaria rangaistuksia mutta sitä, että nuoret saisivat seuraamuksen mahdollisimman nopeasti.

Arvoisa puhemies! Ehkä vertaus on huono ja sopimaton, mutta jos koira lorauttaa matolle ja sitä viikon päästä potkaistaan, se ihmettelee, miksi näin tapahtuu. Nuoria ei tietenkään näin saisi koiriin verrata, mutta näin he myöskin ihmettelevät puolen vuoden päästä, miksi rangaistus tulee nyt, eivätkä välttämättä muistakaan siitä lukuisasta määrästä, mitä he olivat tulleet tehneeksi.

Erityisen hyvää muutoksessa on se, että ehkä ensimmäisen kerran muistan nähneeni lakipykälässä selvästi sanottuna sen, mitä olen vaatinut vuosikausia. Monet, jotka ovat olleet todella huolissaan meidän nuoristamme, ovat vaatineet, että nyt tunnustetaan vihdoinkin se, että rangaistuksella saattaa olla jokin merkitys. 3 §:n 2 momentissa lukee: ”nuorisorangaistukseen tuomitsemista on pidettävä perusteltuna uusien rikosten ehkäisemiseksi ja tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi”. Nuorisorangaistusta voisi näissä tapauksissa käyttää. On erittäin hyvä, että hiljalleen tunnustetaan, että rangaistuksilla on myös merkitystä rikollisuutta estävänä toimenä.

Ed. Virtanen: Arvoisa rouva puhemies! Ministeri, pakkokollegat, kansalaiset!

Heti alkuun takertuisin vanhana nuorisotutkijana ja kouluttajana kysymykseen siitä, kun täällä lukee tosiaan näin, että kokeilulakia säädettäessä painotettiin sitä, että nuorisorangaistusta tulisi käyttää pääsääntöisesti silloin, kun nuori on jo aikaisemmin tuomittu yhteen tai useampaan ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Aivan kuten ed. Myllyniemi mainitsi koiran kussaisemisesta, sama juttu on kissan suhteen, kun sen vie myöhemmin haistelemaan, jos ei enää ole

tuoksua, ei se ressurkka ymmärrä enää asiasta mitään, puhumattakaan kun ed. Aittoniemi puhui 15 vuoden ikärajusta.

Tämä eduskunta on näyttänyt läpeensä surkeutensa siinä, kun se käsitteli seksuaalilakeja. Tämä eduskunta käsittelee edelleen suomalaisia nuoria ikään kuin he tulisivat aikuisiksi vasta 18-vuotiaana. Todellisuudesta suurin osa käy murrosiän läpi 10—13-vuotiaana. Kaikissa vanhoissa kulttuureissa, sivistyneissä kulttuureissa kauan aikaa sitten, tultiin aikuisiksi, kun kuu-kautiset olivat alkaneet ja eka siemensyöksy tuli. Vihkiytymiskokeitten jälkeen sai miehuullisuutensa ja oli täysin vastuussa siitä, mitä teki. Rikosjutuissa ollaan todella hirvittävästi ajasta jäljessä. Jollei heti pystytä tarttumaan asioihin ja näyttämään voisiko sanoa vinksahaneille tai häiriintyneille tv:n ja iltapäivälehdistön pilaamille ihmisparoilta, missä vika on, silloin tosiaan on jo menetetty hyvin paljon. Jos ei päästä 12—14-vuotiaisiin rikoksentehtäviin kiinni heti, on järjetöntä ruveta puhumaan joistain 18-vuotiaista sitten, kun he ovat uusineet rikoksen monta kertaa. Voihan sen sanoa, että on se hyvä, että jotain tapahtuu, mutta todellakin silloin ovat jo pahasti asiat liian myöhässä. Siitä on niin paljon näyttöä viime aikoina kaiken näköisissä tutkimuksissa, mistä syntyy tämä vääristymä.

Tosiaankin julkisuus. Juuri tuli sellainen tutkimus, jossa julkisuudella näytettiin olevan erittäin merkittävä vaikutus siihen, että toiset tuntevat itsensä niin mitättömiksi ihmisinä, että julkisuuden kautta on ainoa keino enää päästä olemaan olemassa, niin kuin jotkut kansanedustajatkin kokevat, tällaiset niin sanotut ei-kansansuosikkikansanedustajat, että ainoa keino olla olemassa on päästä jotenkin julkisuuteen. Jotkut syyllistyvät sitten populismiin sen takia, että heitä ei muuten huomata.

Nuorille annetaan tällainen mahdollisuus, kun näkee, että poika tappoi äitinsä, kun ei saanut katsoa Mika Häkistä. Tämähän oli ennen maailmanmestaruutta, ja sitten selvisi, kun luki lehtiä myöhempään, että poika oli 47-vuotias ja äiti oli 80, mutta asia näytettiin niin, että tässä taas pääsi joku poika heti, kun äitinsä tappoi, kuuluisaksi. Tämä malli Pohjoismaissa, jota on tutkittu, on hyvin selkeä. Jos ihminen on vähänkin vinksahanut eli jäänyt murrosikä pahasti kesken, tämä ruokkii itseänsä.

Kun meillä helposti puhutaan tv-väkivallasta, otetaan yksi esimerkki siitä, jos ei heti rangaista. Me olemme hyväksyneet tässä paikassa jo sen, minä olen kuullut monen puhuneen tästä ihan

fiksusti ja itse puhun tästä yhtä fiksusti kuin ennenkin on tutkimusten mukaan puhuttu, että jos seuraa tv-väkivaltaa turvallisessa seurassa, vanhempiensa kanssa — no, ei sekään välttämättä aina ole turvallinen seura tietenkään, mutta semmoisessa seurassa, joka ymmärtää filmin luonteen — ja jos filmissä selkeästi tuomitaan, jos paha saa palkkansa ja näkyy, että rangaistus tulee härskille päähänpotkijalle tai tappajalle tai muuta vastaavaa, silloin nuori ja lapsi oppii sen asian, että paha saa todella sen palkkansa, joka sille kuuluu. Se on tutkimuksissa niin monta kertaa todettu.

Minkä takia meillä lakiasioissa ja ihmisen kohdalla, joka on paljon todellisempaa todellisuutta kuin mikään televisio, tehdään tällaisia jälkijättöisiä lakeja, joissa ei tunnusteta psykologisia, humanistisia, ihmisen arvolle sopivia ja siihen kuuluvia arvoja, että rangaistuksen on tultava välittömästi myös sille, varsinkin sille, joka itse oikeasti on kierteessä? Tämä on täysin jälkeenjäänyt ja täysin hölmö laki, joka paikkaa jotain aukkoa, tai sitten minä lähdän kovempaan juttuun, tai sitten tämä on tarkoituksellista, koska tällaisen kovemman yhteiskuntamallin rakenteisiin kuuluu se, että lehdistö, tiedotusvälineet ja valtiokoneisto alkavat pelotella ihmisiä. Meillä on muutamassa vuodessa edellisen hirmuhallituksen jäljiltä tapahtunut se, että ihmiset ovat alkaneet pelätä, vanhat ihmiset ovat alkaneet pelätä. Nyt jo keski-ikäisetkin pelkäävät ja nuoret pelkäävät.

Juuri tuli tänä aamuna tutkimus, jossa todettiin, että nuoriso, josta on aina todettu, että se on harvinaisen konservatiivista eli takapajuista, purkittunutta ja keskeneräistä ja murrosikä kesken eikä tajua oikeastaan mistään, siis se suuri joukko, äänestää mielellään kokoomusta tai keppua tai harvoin kristillisiä. Anteeksi, arvoisa puhemies, tämä kristillisten pilkka! Mutta silloin tällaisessa tilanteessa, jossa me olemme, ei ole omaa itseyttä, tämä yhteiskunta ei anna meidän aikuistua. Me jäämme kesken. Me emme tiedä. Aina sanotaan, että nuoriso haluaa kuulla toisten mielipiteitä, nähdä, mikä minä olen, muitten kautta.

Se liittyy tähän samaan asiaan, että kun yhteiskunta lisää pelkoa, myös kun isot puolueet sanovat, että äänestäkää, kaikki nuoret äänestämään ja kaikki eläkeläiset äänestää, kaikki me haluamme, että tulkaa nyt demokratiassa, kun Suomi on maailman kaunein maa, äänestämään, todellisuudessa tiedotusvälineet, jotka ovat kolmen ison puolueen hallinnassa, SDP ja kepu ovat aina

hallinneet, nyt kokoomus, haluavat, että äänestettäisiin mahdollisimman vähän. Samalla lailla ne haluavat, että te liikkuisitte mahdollisimman vähän, että te pelkäisitte. Mitä enemmän on häirikköjä kadulla, mitä enemmän tulee tänne tuolta idästä kaiken näköistä pelottavaa kamaa, mitä jälkeenjääneempi laki meillä on, niin sitä enemmän vanhat ihmiset pelkäävät ja ostavat lukkoja oviinsa.

Minä väitän, että tämä on kovan epäsolidaarisen oikeistopolitiikan seurausta, markkinavoimien seurausta, että meillä rikoslaki laahaa näin jälkijättöisesti, ei suojele ihmisiä, vaikka sanotaan samassa tutkimuksessa, jossa todettiin, että nuoret ovat konservatiivisia, että nuoret uskovat poliisiin. Poliisia te kuulemma kunnioitatte siellä yläorrellakin mutta ette lakimiehiä, ette oikeutta ettekä poliitikkoja. Sitten kun te ette kunnioita poliitikkoja, arvatkaa, mitä se sama vääristelevä lehdistö sanoo — että se johtuu siitä, että täällä olen minä — vaikka te olette lakanneet kunnioittamasta poliitikkoja jo 10 vuotta sitten, 15 vuotta sitten, koska te olette nähneet, te tunnistatte ja myös vanhemmat ihmiset, eläkeläiset, heillä on varaa nähdä valeen läpi. Tässä asiassa minä sanon, että ehkä kaikkein selvimmin näkyy tällainen välinpitämättömyys.

Meistä jokainen tietää ja ne, jotka ovat lakimiehiä, tietävät sen, kuinka raastuneeksi, kuinka epäinhimilliseksi on muuttunut nykyään väkivaltarikollisuus varsinkin, kun rikoksia tekevät jotkut idiootit, kun sitä tekevät tunnottomat, sairaat nuoret. Silti tämä laki ei tunnusta sitä millään tasolla. Se rupeaa 18-vuotiaita panemaan johonkin, vähän niin kuin pannaan vähän tuonne, että huomaa, että hei, me välitetään sinusta. Myönteisesti muka sanotaan, että se on sitten sitä, että nuori tajuaa, että hänestä välitetään. Minä väitän, että nuoret, lapset, alle murrosikäiset huomaavat, että heistä välitetään, kun tartutaan asiaan heti, kun he tekevät jotain, josta tulee jotenkin näyttää, että tämä ei ole oikein. Kyse ei ole välttämättä mistään ankaruudesta, jota täällä vaadittiin, vaan välittämisestä, että sinut huomioon otetaan tässä yhteiskunnassa, että todella joku haluaa teidän parastanne eikä tuommoista epämääräistä perverssiä, sairasta käyttäytymistä. Siihen on tartuttava heti.

Asioitten ydin on siinä, aivan niin kuin kiltillä kunnan eläimelläkin, joka joskus voi protestiksi tehdä jotain, että sitä heti haistatetaan sitä tekosta. Siinä on moni ollut hyvin oikeassa. Mutta niin kuin minä sanoin, meidän lehdistömme tänä päivänä ja meidän poliittiset pääpuolueemme, jopa

osa opposition populistipuolueista — enkä tarkoita kehua, joka on siis minun mielestäni pääpukareita tässä jutussa — tahallisesti haluavat laahauttaa rikoslakia jäljessä, vaikka tiedetään nämä asiat, koska se kuuluu tähän. Pysykää kotonanne, katsokaa huonoja televisio-ohjelmia, pelätkää, äänestäkää paljon vähemmän ja tuntee itsenne vanhoiksi, syrjäytetyiksi ihmisiksi, joilla ei tehdä tässä yhteiskunnassa mitään. Kukaan ei kaipa teitä paitsi sitten, kun tulee äänestys-oikeus, niin tulevat sitten bussit hakemaan maaseudulta, että kyllä me teidän asioitanne ajamme ja hankimme lisää poliiseja. (Ed. Aittoniemi: Mikä olisi semmoinen sopiva puolue?)

Mielestäni tässä näkyy ihan selkeästi, että ... — Niin, mikä olisi sopiva puolue? Se on aika vaikea sanoa. — Minä en halua sitä, että lakeja kiristettäisiin, vaan haluan sitä, että ihmisistä välitettäisiin nuorempina. Tämä ongelma on loppujen lopuksi koululaitoksemme, joka ei kasvata. Puhutaan tunneälystä meille aikuisille, mutta koulu ei kasvata ihmisten, nuorten ja lasten, tunne-elämää sille tasolle, että se murtautuminen — murrosikä suomessa on hieno sana — murtautuminen, kuoresta murtautuminen johtaisi aikuistumiseen, itsensä aikaistamiseen, että todella itse tajuat, mitä sinä olet, eli otat vastuun niistä teoistasi itsenäisesti, koska olet aikuinen. Rikollisuudessa on aina kyse siitä, että on vieraantunut omasta olemuksestaan, ettei ole koskaan tunnistanut toisten olemassaoloa vertaisenaan.

Politiikassa on hyvin pitkälle kyse samasta asiasta. Täällä on tällaisia jälkijättöisiä auservaaroja ja puolipsykopaatteja, jotka eivät tunnista sitä, että ihmiset ovat oikeita ihmisiä ja heillä on tunteet, vaan käytetään sitä heidän kesken-eräisyyttään. Samalla lailla nuorisolauma, nuorisojengi, käyttää muita nuoria. Jos siinä on joku rikollinen psykopaatti johtajana, se kuljettaa sitä joukkoa mukanaan sen takia, kun te muut olette niin keskeneräisiä ja tahdotte, että joku sanoo teille, mitä pitää äänestää, mikä pankki pitää ryöstää, mitä pitää tehdä. Kun vielä sekoitetaan murrosikäisyyden murroskeskisuuteen, kesken-eräisyyteen, murrosikävään, joka on koko ajan päällä, viinaa, jota juodaan paljon aikaisempaan ja varsinkin näissä jutuissa, joissa rikoskierteseen sorrutaan, siinähan vasta soppa on.

Mielestäni asioihin tulee tarttua väkevällä, isällisellä, äidillisellä, vahvalla otteella heti alusta jo paljon nuorempana, ja koko yhteiskunnan on uudenlaisella koulujärjestelmällä, koulusysteemillä, arvoisa rouva puhemies, turvattava sen kaltainen kasvu, että loppuu tämä, mikä näkyy

politiikassa — ”mitä isot, sitä pienet perässä” — meidän julmassa, epäsolidaarisessa politiikassamme, meidän koululaitoksemme uudistumisessa, joka todellisuudessa on vain enemmän ja enemmän rationaalista, kylmää älyjuttua, ja loppuu se kierre. Silloin se näkyy myös siinä, että ihmiset, jopa ne, jotka ovat heikoimmissa asemissa ... Väitän, että suurin osa rikollisista kuitenkin on niitä heikoimpia meistä, jopa sitten niitä, jotka ovat epäoikeudenmukaisesti tunteet itsensä kohdelluiksi, jotka eivät ole saaneet tältä yhteiskunnalta todellista sydämen tai rakkauden ravintoa. Sillä se ongelma poistuu. Mutta varsinkin kansanedustuslaitoksessa tarvitaan todellista — kun koko meidän työemme on täällä, jollette tiedä — lakien säätämistä. Mielestäni rikoslain säätämisessä, kun on kyse oikeudenmukaisuudesta ja oikeudesta, siinä ainakin pitäisi realiteetti, tämä todellisuus, missä eletään, todistaa, ja tämä laki on kyllä niin homeinen, aikaansa jäljessä oleva, vaikkakin hivenen oikean suuntaisen.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Tulin puhumaan korokkeelle siksi, että olen ollut pitkään lakivaliokunnassa tekemässä rikoslainsäädäntöä, jota myös on käsitelty hyvin pitkältikin nuorisoon kohdistuen. Olemme saaneet aikaan mielestäni aika hyviä kokeilulakeja ja myös hyviä lakeja nuorisolle.

Haluan puuttua tässä sellaiseen merkittävään kysymykseen, joka ehkä tarvitsisi korjauksia, mutta jota ei pelkästään lainsäädännöllä pystytä korjaamaan. Sen johdosta toivoisinkin, kun täällä nyt on oikeusministeri, että hän myös voisi olla yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Ensimmäinen asia on se, että valitettavasti Suomessakin on sellainen tilanne, että nuoret ovat aika lailla yksin. On paljon syrjäytyneitä perheitä, joissa vanhemmat eivät välitä nuorista. On myös hyvin toimeentulevia perheitä, joissa niissäkään eivät vanhemmat välitä nuorista. Ehkä eivät ole riittävästi myöskään kunnat järjestäneet nuorille vapaa-ajan viettämispaiikkoja, jotta he löytäisivät hyvät harrastukset. Eli harrastuksiin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota.

Näen tällä hetkellä kaikkein kipeimpänä ongelmana huumeiden väärinkäytön. Olen erittäin usein miettinyt, mitä muita keinoja on. Me tiedämme, että rikoslaissa on rangaistukset ja monenlaisia muitakin mahdollisuuksia on olemassa huumeiden ja huumausaineiden käyttäjien kohdalla, mutta ennaltaehkäisyä tässä asiassa ei ole riittävästi hoidettu. Se merkitsee sitä, että valis-

tustoimintaa on pystyttävä järjestämään koululaitoksissa. Sanoisinpa ihan, että jospa voisimme pystyä sitä järjestämään kokeiluluontoisesti. Tiedän, että tämä oikeusministerille ei ihan välttämättä kuuluisi, mutta hänellä on mahdollisuus tähän asiaan enemmän vaikuttaa. Tämä on yksi merkittävä asia.

Toinen merkittävä asia on se, kuinka voidaan saada oppilaitokset käymään läpi näitä asioita lasten kanssa, niin kuin ennen vanhaan oppitunneilla oli mahdollisuus, silloin kun kasvatus ei ollut mennyt perille. Meillä oli sellaisia aineita, joissa myös näihin asioihin pystyttiin puuttamaan.

Kuinka voidaan sitten lisätä vanhempien vastuuta lapsista, se on kodin, koulun ja yhteiskunnan, kaikkien näiden yhteistyötä. Toivoisin, että löytyisi pikaisia ratkaisuja. On todettu ministerin käyttämässä puheenvuorossa, että ehdonalainen rikollisuus ei kuitenkaan ole paljon lisääntynyt ja toivottavasti ei lisäänykään, mutta siitä huolimatta tämä asia on ongelmallinen.

Mielestäni on aivan oikein, että on tehty uusi lakiehdotus nuorisorangaistuksen kokeilemisesta. En kuitenkaan tule hyväksymään missään tapauksessa missään vaiheessa arestirangaistusta nuorille. Tämä lainsäädäntö, joka lähtee nyt sitten tavallaan siitä, että nuoret voivat suorittaa yhdyskuntapalvelua, on ihan hyvä. Siellä varmaan myöskin käydään läpi nuoren sisäistä ihmisyyttä ja annetaan apua, että nämä nuoret eivät joudu enää henkiseen ahdistukseen. Sanoisinpa, että jos arestirangaistus otettaisiin käytäntöön, me näkisimme yhä enemmän niitä nuoria, jotka kulkevat mielisairaaloiden kautta, koska hyvin harvoille nuorille kuitenkaan sopii arestirangaistus.

Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että tämä lakiehdotus on annettu, mutta toivoisin, että näitä muutamia valistustoimintaa liittyviä asioita käsiteltäisiin lakivaliokunnassa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän ed. Tykkyläisen puheenvuoroa erinomaisen hyvänä, koska hän kartoitti nimenomaan näissä tehtävissään kotikunnassaan olleena niitä ongelmia, joita nuorisoriikollisuuteen liittyy. Hän sivusi myös seikkaa, että mahdollisimman pitkään tulisi kunnioittaa näitä rikoksen tielle ohjautuneen tai joutuneen nuoren subjektiivisia ominaisuuksia. Minusta lakiesitys on tervetullut juuri sen vuoksi, että käsittääkseni 3 §:n 2 kohta on nimenomaan keskittynyt näihin subjektiivisiin olosuhteisiin eli tavallaan on sama

tilanne, kun on ehdollisesta rangaistuksesta kysymys: ensin tutkitaan, mikä on rikos ja minkä rangaistuksen se ansaitsee, ja sen jälkeen tutkitaan rikoksentehtäjiä. Tämä jos mikä sopii hyvin nuorisorangaistukseen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en halua loukata ed. Tykkyläistä, koska hän on hyvä ja hieno kansanedustaja ja ihminen, mutta juuri tämän tyypisiä puheenvuoroja, jonka hän käytti, täällä olen 12 vuotta kuullut, eli puhutaan kotien vastuusta päivästä, kuukaudesta ja vuodesta toiseen, mutta sille ei kuitenkaan saada mitään sisältöä. Puhutaan myös yhteiskunnan ja kotien välisestä yhteistyöstä. Se on kaunis asia, mutta sille ei saada mitään sisältöä. Me tiedämme sen aivan varmasti. Me, jotka täällä puhumme arestirangaistuksesta ja ehkä muustakin, emme nyt sentään jalkapuusta, me yritämme vimmatusti keksiä jotakin emmekä ole siinä 12 vuotta vanhassa samassa asiassa, joka on osoittautunut, että se ei enää onnistu.

Mitä tulee arestiin, minä tiedän — en lähde niitä nyt esittelemään, mutta tiedän kokemuksesta erittäin hyviä asioita. 15-vuotiaasta olen pitänyt joskus putkassa ja vähän vanhempaa eikä hän ole koskaan palannut rikoksen teille vaan tullut vielä vanhempana värikaupassa Tampereella kättelemään ja sanonut, että se oli hyvä opetus hänelle ja hän pysähtyi miettimään sitä, mikä on oikein ja mikä väärin, se juuri että siihen puututaan. Arestirangaistus on parempi, ed. Tykkyläinen, kuin nuoren ihmisen tuhoutuminen.

Sanon vielä lopuksi sen, että kysymys on siitä, että kotien mahdollisuudet ja halu kurittamiseen vanhanaikaisella hyvällä tavalla, lämpimästi ja sielulla, on viety pois. Kysymys on siitä, että nuoret ihmiset ajautuvat täysin pohjattomina ja suunnattomina kodeista, koska siellä ei kuria pidetä, niin kuin ennen vanhaan pidettiin. Se on se systeemi, joka tässä yhteiskunnassa on johtanut pahan kerran pieleen. Humanistit ja hymisijät ovat päässeet liian pitkään vallan päälle.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärtän ed. Tykkyläisen kannan, mutta en voi sitä hyväksyä. Tämä on sen toistamista, mitä ed. Aittoniemi juuri sanoi, mutta juuri tällä tavalla meillä esimerkiksi arestirangaistuksen käyttöä on ilmeisesti meinattu kieltää ja estää niin sanotuilla ihmisoikeussopimuksilla, että pitää saada valittua siitä ja oikeudenpäättökseen pitää tulla lainvoimaiseksi. Minä väittäisin,

että tällaiset ihmisoikeussopimukset estävät nimenomaan nuorten pelastumisen tässä asiassa. Sitä pitäisi jollakin tapaa pystyä muuten muuttamaan.

Rangaistukset ja seuraamukset nuorille eivät ole ollenkaan heitä vastaan. Kyllä me vanhemmat pärjäämme jotenkuten, mutta miten pärjäävät ne nuoret, kun heidät jätetään heitteille, heistä eivät enää välitä viranomaiseltaan eikä kukaan. Ei kukaan enää puutu heidän tekemisiinsä. Sitä tuskaahan he huutavat. He haluavat nimenomaan, että heille laitettaisiin rajat, mutta kun kuulee tällaisia puheenvuoroja, sen vuoksi me olemme menettäneet valitettavasti monta sataa ihmistä, monta tuhatta.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin äitinä kuin kansanedustajana sanoisin, että itse olen kasvattanut lapseni rajojen kautta, ja se on ollut rakkautta, mutta se on ollut sellaista, että keskustelemalla, ei millään arestilla.

Toteaisin tässä, että en missään tapauksessa tule kannattamaan arestirangaistusta. Toivon, että tällaisella tietynlaisella uudenlaisella otteella voidaan asiat saada parempaan järjestykseen, ei tällaisilla arestikureilla vaan työnteolla, opettamalla nuoria tekemään työtä ja myös niin, että he tuntevat olevansa ihmisiä. Rakkaus se on, mikä tekee huonommastakin ihmisestä ihmisen.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Pidän esitystä arvokkaana askeleena siihen suuntaan, että yhä raaihtuvaan nuorisorikollisuuteen puututaan nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Nimittäin tutkimukset osoittavat sen, että ensimmäisen rikollisen teon ajankohta on yksi merkittävimmistä tekijöistä rikollisen uran muodostumisessa. Kolmasosa niistä miehistä, jotka 30 vuoden ikään mennessä saavat rikosrekisterimerkinnän, tekee ensimmäisen rikoksensa jo alle 15-vuotiaana. Ajattelenkin, että myös alle 15-vuotiaiden nuorten tekemiin rikoksiin tulisi nykyistä selkeämmin ja vakavammin reagoida joko harkiten rikosoikeudellisen ikärajan laskemista, mistä täällä on puhuttu eräissä puheenvuoroissa, tai tehostamalla selkeästi sosiaalitoimen keinoja ja myös resursseja.

Mielestäni tästä uudistuksesta tulisikin edetä siihen suuntaan, että varsinaisen nuorisorikollisuuden ehkäisyksi reagoitaisiin vahvemmin lieväankin luvattomaan toimintaan, esimerkiksi luvattomaan poissaoloon koulusta, koulukiusaamiseen tai vaikkapa koulusta tai kotoa varasta-

miseen, mihin syyllistyy hämmästyttävän suuri osa nuorista.

Tarvitsisimme myös selkeästi enemmän resursseja lähipoliisitoimintaan. Viime aikoina on puhuttu katuturvallisuuden parantamiseksi niin sanotusta nollatoleranssilinjasta, jossa lähipoliisi puuttuu aiemmin läpi sormien katsottuun pikkurikollisuuteen herkemmin. Erityisesti nuorten kohdalla tämä olisi tärkeää. Esimerkiksi Lahden kaupungissa on saatu varsin rohkaisevia ja itse asiassa hämmästyttävän hyviä tuloksia katurikollisuuden torjumisessa tällä linjalla.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Lähes päivittäin voi lukea lehdestä alaikäisten nuorten harjoittamasta ilkivallasta ja rikollisesta toiminnasta, joka ei ole johtanut oikeudellisiin eikä korvaustoimenpiteisiin tekijän alaikäisyyden takia. On merkkejä myös siitä, että erilaisten järjestyksenvalvojen suhtautuminen alaikäisten laittomuuksiin on muuttunut välinpitämättömäksi, kun asioihin ei tekijän alaikäisyyden takia voi puuttua tuntuvammin. Alaikäisten vapauttaminen kaikesta vastuusta ilkivalta- ja rikostilanteissa vahvistaa nuorten vinoutunutta kasvua sekä välinpitämättömyyden suhtautumista yhteiskunnan asettamia sääntöjä kohtaan, ja tällaiseen menoon on pikkuhiljaa kyllästytty. Siihen ovat kyllästyneet sekä aikuiset että yllättäen myös nuoret.

Näyttäisi siltä, että niin sanottu nollatoleranssi olisi paikallaan: Jo ensimmäisestä lainvastaisesta teosta olisi oltava seurauksen sellainen, että mahdollinen alkava rikoskierre loppuu alkuunsa, eli asiaan on puututtava heti. Nuorille on asetettava rajoja. Nuorten elämäntyylisiin kuuluu, että he kokeilevat mielellään rajojaan. Ei aikuisenkaan saa tehdä mitä tahansa eikä rikoksia.

Tämä hallituksen esitys on askel oikeaan suuntaan, ja toivottavasti tämä on parempi viesti nuorille kuin nykyinen lainsäädäntö. Mutta yhdyn niihin puhujiin, jotka täällä totesivat, että maailma on muuttunut ja nuoret aikuistuvat entistä aikaisemmin. Tässä yhteydessä onkin hyvä kysyä, pitäisikö nuorten rikosoikeudellista vastuuikärajaa alentaa. Totta kai rikosoikeudelliset keinot eivät saa olla niin sanottu ensimmäinen keino nuorten kasvatuksessa, mutta kovin keuhuttavat eivät ole tulokset nykykäytännölläkään.

Toisaalta voi kysyä, olisiko nykyistä nuoremman vastattava yhdessä vanhempiensa kanssa aiheuttamastaan vahingosta, kuten näpistyksestä, varkauksista, luvattomista haltuunotoista,

ajokorttita ajoista, pahoinpitelyistä jne. Tässä yhteydessä haluan kuitenkin todeta, että neljä viidesosaa nuorista, ellei enemmänkin, voi ja käyttäytyy hyvin. Kyse on nuorten vähemmistöstä, mutta yhdyn siihen, että heistäkin pitää välittää.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Kuuntelin mielenkiinnolla ed. Tykkyläisen puheenvuoroa, joka tietysti oli humaani ja sisälsi varmasti oikeita asioita, mutta itse vierastan sellaista ajattelua, joka johtaa kyllä siihen tilanteeseen, missä meillä tällä hetkellä nimenomaan nuorisorikollisuuden osalta ollaan. Täällä ed. Aittoniemikin totesi käytännön elämästä esimerkiksi, ja voin omalta kohdaltani sanoa myös yli viisitoista vuotta eri tehtävissä olleena, kun on tutkittu nuorten tekemiä rikoksia, että kyllä minulle on ainakin jäänyt sellainen käsitys, että on sitä parempi, mitä nopeammin puututaan nuorten tekemisiin, ja pieni aresti tulee ikään kuin päälle eli nuori huomaa, että yhteiskunta välittää. Monen kohdalla tilanne on parantunut välittömästi sen jälkeen. Eli uusintarikollisuus näiden henkilöiden osalta on hyvin pientä.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni, kun oikeusministeriössä pohditaan ja selvitetään eri vaihtoehtoja, yksi niistä olisi viikonloppuaresti, joka alkaisi esimerkiksi perjantaina kello 19 ja päättyisi sunnuntai-iltana kello 19. Se ei haittaisi koulunkäyntiä eikä työssäoloa, mutta silloin henkilö konkreettisesti tietäisi, että yhteiskunta välittää, jos rikkoo sen säännöksiä.

Ed. Ryhänen: Arvoisa puhemies! Yhdyn niihin käsityksiin, joita on tullut täällä paljon, että tämä lakiesitys on tarpeellinen ja oikean suuntainen, ja toivon, että lakiesitys aikanaan lakina viestittää myös oikeuslaitokselle eduskunnan tahtoa, että näihin rikoksiin välittömästi puututtaisiin. Myöskin toivon, että laki viestittäisi eduskunnan tahtoa rangaistuslinjan tiukentamisesta.

Minulla on tässä lehtileike. Muutama päivä sitten on rikosoikeuden professori Juha Kekkonen käyttänyt merkittävän puheenvuoron, jossa hän toteaa, että kolmisenkymmentä vuotta noudatettu, kaikkien rikosten rangaistuksia lieventävä linja on tullut tiensä päähän. Sama näkemys on tullut esille monissa muissakin arvostetuissa puheenvuoroissa viime aikoina.

Lisäksi on nähtävä se Suomessa, että suuri osa rikoksista on tuontitavaraa, ja maissa, joista ri-

kollisia tulee, esimerkiksi Venäjällä, rangaistuslinja on huomattavasti rankempi ja vankilaolot esimerkiksi huomattavasti vaikeammat kuin Suomessa. Tämä meidän lievä rangaistuskäytötämme ei tähän tuontirikollisuuteen näytä purevan lainkaan.

Toinen seikka on se, että suuri osa nuorisori- koksista on samojen huumekoukussa olevien tekemiä, ja nimenomaan näiden nuorten ohjaamisen hoitoon tulisi vastaisuudessa olla huomattavasti nykyistä helpompaa.

Oikeusministeri Järventausta: Arvoisa puhemies! Muutama huomio käydyistä keskusteluista.

Täällä on minusta aivan oikein peräänkuuluttettu sitä, että yhteiskunnan reaktion nuoren tekemiin rikoksiin pitää olla nopea. Se on aivan keskeinen periaate, eli asia ei saa pitkään roikua. Tässä yhteydessä on tullut esille arestirangaistuksen käyttö. Se on asia, jota tietenkin on syytä pohtia ja selvittää, mutta ongelmana on juuri se, että tällainen vapausrangaistus, pika- tuomio, ei pidä sisällään sitä muutoksenhakuoi- keutta, johon kansainväliset velvoitteemme mei- dät sitovat. Näin ollen tällainen rangaistus tässä muodossa ei tunnu välittömästi käyttöön otetta- valta. Mutta kyllä tässä kaikkia ajatuksia on varmasti syytä myös jatkossa pohtia.

Vastuukärajaa nuorempien tekemät teot ovat selvä pulma. Toistaiseksi ei ole parempaa keinoa kuin edelleen tehostaa sosiaaliviran- omaisten toimintaa tässä yhteydessä. Se ajatus, mitä tarkoitin alustuspuheenvuorossani, on, että voitaisiin myös ajatella, että kriminaalihuollon viranomaiset, joilla on aivan erityistä asiantunte- musta niissä asioissa, joita tässä tarkoitetaan, omaisivat toimivaltaa vastuukärajaa nuorem- pien osalta.

Tässä voi viitata mielenkiintoiseen kokeiluun Kajaanin seudulta. Tosin se ei ulotu vastuukära- jaa nuorempiin, mutta kyseessä on joka tapauk- sessa vapaaehtoinen, nuorisorangaistuksen tyyppinen kokeilu, jossa puututaan välittömästi teon tekemisen jälkeen nuoren elämäntilantee- seen hänen omasta tahdostaan siten, että hän suostuu kuntoutus- ja työohjelmaan. Tässä on saatu aikaan erittäin hyviä tuloksia. Puolet ohjel- maan osallistuneista nuorista ei ole sen jälkeen enää syyllistynyt rikoksiin. Määrä ei ole aivan vähäinen, en ulkoa muista, kuinka suuri tuo luku oli. Tämän tyyppistä voitaisiin ajatella myös vas- tuukärajaa nuoremmille, mutta ei välttämättä tosiaan rikosoikeudellisenä toimena, vaan so-

siaaiviranomaisten ja kenties kriminaalihuollon viranomaisten yhteistyötoimena.

Valitustoimissa, joista ed. Tykkyläinen mainitsi, minusta, vaikka se ei oikeusministerille suoraan kuulukaan, yksikään ministeri ei voi vastuutaan välttää, vaan on tehtävä voitavansa. Kysymys on pitkälti hyvistä ideoista. Vastikään luovutetussa kansallisen rikosentorjunnan ohjelmassa on ajatuksia siitä, millä tavalla voitaisiin käytännössä kuntien tasolla vaikuttaa nuorten rikollisuuteen valistusohjelman avulla, jossa ovat kouluviranomaiset, sosiaaiviranomaiset, poliisi jne. mukana. Mutta mitä se kaikki on käytännössä, on toinen asia, ja siinä minusta hyvät ideat ovat jatkuvasti tarpeen.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! En nyt puhu ihan puhumisen ilosta, vaan koska tämä on niin tärkeä asia.

Voisi olla jotakin apua nuorten saamisessa järjestykseen, jos meillä muutettaisiin esimerkiksi vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:ää. Minulla on laukussa ollut jo monta viikkoa lakialoite ja muutama nimi siinä, ja sen mukaan huoltaja, joka sallii alaikäisen lapsensa tai nuoren oleskella yöaikaan sellaisissa olosuhteissa, jotka eivät ole hyväksyttävät, korvataan tuottamuksella tapahtuneen vahingon tai rikoksen. — En nyt sanataarkasti sitä muista.

Tämä lähti siitä liikkeelle, että meille ei tulisi mitään liikkumiskieltoa, mutta vanhemmat joutuisivat ottamaan riskin ja vastuun, jos 12—13-vuotiaiden sallitaan yöaikaan olla ulkona ja nämä rikkovat paikkoja tai syyllistyvät rikokseen. Olisi selvästi vahingonkorvauslaissa sanottuna, että korvausvastuu on vanhemmillä. Tällä hetkellä näin ei ole, vaan sitä pykälää joutuu vähän tulkitsemaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys takausta ja vierasvelkapanttausta koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 189/1998 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Oikeusministeri Järventausta: Arvoisa puhemies! Takaajan vastuu on viime vuosina ollut useasti esillä niin julkisessa keskustelussa kuin eri yhteyksissä eduskunnassakin. Laman seurauksista ovat kärsineet paitsi velalliset myös takaajat, jotka viime kädessä ja usein itselleenkin yllättäen ovat joutuneet maksumiehiksi. Takausten kautta taloudelliset vaikeudet ovat laajentuneet koskemaan varsin suurta ihmisjoukkoa. Tänä vuosikymmenenä 6 prosenttia kotitalouksista on joutunut maksamaan takausvelkaa. Takausvelat kaiken kaikkiaan ovat varsin merkittävä ylivelkaantumisen syy.

Toisen velan maksaminen on ymmärrettävästi aina raskasta. Takaus on kuitenkin edelleen välttämätön vakuusmuoto. Luoton saanti edellyttää vakuuksia. Monellakaan yksityishenkilöllä tai pienyrityksellä ei ole riittävästi vakuudeksi kelpavaa omaisuutta, vaan ainoa mahdollisuus on turvautua takaukseen.

Takauksella on puolestaan vakuusarvoa vain, jos takaajalle siirtyy vastuu velan maksusta. Tämä on realiteetti, joka on myös hallituksen esityksessä otettu huomioon. Yksityistakaajan asemaa parantavat säännökset, joita esityksessä on huomattavan paljon, eivät vähennä takauksen merkitystä vakuutena. Pyrkimyksenä on ollut löytää sellaisia keinoja, joilla estetään kohtuuttoman ankarien takausehtojen käyttö ja joilla voidaan vaikuttaa siihen, ettei takausvelkaa liian aggressiivisesti peritä takaajalta.

Uusi laki koski myös takauksen niin sanoakseni sisarilmiötä, niin sanottua vierasvelkapanttausta. Tilanne, jossa pantinantaja on joku muu kuin velallinen itse, on rinnastettavissa takaukseen. Molemmissa on kysymys vastuun ottamisesta jonkun toisen velasta.

Hallituksen esityksessä kysymys ei ole yksinomaan yksityistakaajien ja yksityisten pantinantajien aseman parantamisesta, vaan lainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Nykyinen takauslainsäädäntö on keskeisiltä osiltaan vanhentunut ja puutteellista. Muuta kai ei voi vuosina 1734 ja 1873 säädetyiltä laeilta odottaakaan.

Uusi laki olisi yleislaki, jota lähtökohtaisesti sovellettaisiin kaikkiin takauksiin. Laissa säänneltäisiin koko takauksen elinkaari takausseittomuksen antamisesta takauksen loppuselvittelyyn asti. Tarkoituksena on selvittää, nykykaistaa lakia ja ylipäänsä tuoda kirjoitettuun lakiin sääntöjä, jotka nykyisin perustuvat lähinnä oikeuskäytäntöön. Useassa kohdin säännöksiä

on myös sisällöllisesti muutettu. Esimerkkinä voi mainita vaikkapa takausvelan vanhentumista koskevat säännökset. Tuskin mistään muusta yksittäisestä lainkohdasta on niin usein riideltä korkeimmassa oikeudessa.

Lainsäädännön selkeyttämisen tarpeesta ei liene erimielisyyttä. Niin ehdotusta valmisteltaessa kuin täälläkin kysymyksenä on, onko yksityistakaajien asemaa parannettu liian vähän vai onko menty jo liiankin pitkälle. Menemättä pykälän yksityiskohtiin tuon kuitenkin esille muutaman ehdotuksen, joilla yksityistakaajia pyritään suojaamaan.

Säännösten teho on varmistettu sillä, että säännökset ovat yksityistakaajan eduksi pakottavia. Lain säännöksiä ei siten voida pankkien sopimusehdoilla ohittaa.

Yksityistakaajan kannalta on tärkeää, että hänellä on oikeaa ja riittävää tietoa takaukseen liittyvistä riskeistä. Luotonantajalla on ehdotuksen mukaan tiedonantovelvollisuus sekä takaukselta annettaessa että myöhemmin takauksen voimassa ollessa. Takaajalle on annettava tietoja muun muassa velanhoidosta ja velallisen maksukykyvystä.

Pääsääntönä olisi edelleen se, että takauksopimuksessa sovitaan, mistä veloista takaaja ottaa vastatakseen. Laissa ei voida asettaa yleisiä rajoituksia esimerkiksi velan markkamäärästä. Yksittäistapauksissa tällaista harkintaa voidaan tehdä, ja ammattimaiselta luotonantajalta sitä voidaan myös vaatia.

Tähän liittyy ehdotus uudeksi kohtuullistamissäännökseksi. Sen nojalla yksityistakaajan taloudellisiin oloihin nähden kohtuuttoman ankaraa takausvastuuta voidaan sovitella, jos takaus jo sitoumuksesta annettaessa on luotonantajan tietien ollut selvästi ylimitoitettu takaajan maksukykyyn nähden. Luotonantajankin on kannettava vastuuta siitä, minkälaisia sitoumuksia se ottaa takaajilta.

Asuntoluotoissa takausta käytetään yleensä lisävakuutena. Laissa vahvistettaisiin se, että yksityistakaajalta voidaan vaatia vain se osuus velasta, jota asunnon arvo ei kata. Takaajalta ei enää voitaisi vaatia koko asuntovelkaa. Luotonantajan olisi lisäksi huolehdittava asunnon myyntitoimista.

Takausvastuun ankaruus tulee ilmi, kun velallinen laiminlyö lainan lyhentämisen ja velka eräännytetään kerralla maksettavaksi. Yllättävä maksuvelvollisuus saattaa vakavaraisenkin takaajan koetukselle. Ehdotuksen mukaan takaaja voi maksaa velan sen alkuperäisen maksuaika-

taulun mukaan ja ilman viivästysseuraamuksia, jos takaaja suorittaa viivästyneen maksun ja järjestää hyväksyttävän vakuuden loppuvelasta. Takaaja saisi myös niin sanotusti rauhoitusajaka tarvittavien maksujärjestelyjen tekemiseksi.

Arvoisa puhemies! Esitys ei muuta sitä periaatetta, että joka ottaa taatakseen, ottaa myös maksaakseen. Takaus on edelleen ankara sitoumus. Uusi laki kuitenkin on nähdäkseni selvä parannus nykyiseen. Uskon, että esitys muodostaa toimivan kompromissin erilaisten, keskenään varsin ristiriitaisten intressien välillä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minulla ei ole lakiesitykseen sellaisenaan mitään huomauttamista. Se on varmasti jo pitkään suunniteltu ja perusteiltaan hyvä. Mutta yleensä velanottoon liittyvistä käytännön näkökulmista haluaisin esittää muutaman asian.

Kun aikanaan laman aikana huomattiin, että kasinotalouden aikana moni oli laittanut nimensä velkapaperiin sekä takaajana että osavelallisenä hiukan harkitsemattomasti, niin pyrittiin lisäämään pankkien tiedonantovelvollisuutta lainanhakutilanteessa, niin kuin tässäkin on tarkoitettu. Mutta mielestäni — olen tästä tehnyt yhden niistä harvoista kirjallisista kysymyksistäni, joita olen tehnyt — myös tässä asiassa pankeissa mentiin mahdottomuuksiin.

Kun nykyisin menee lainaa ottamaan pankista, niin saattaa olla, että tavallisella hidasälyisellä ihmisellä menee kaksi tuntia, kun hänelle esitellään lomakkeista äärimmäisen pienellä tekstillä tehdyt erilaiset kohdat, ja tulitikkuaakin mittaa pitempää ei pysy tavallinen ihminen siinä enää mukana. On yhdentekevää, mitä siellä enää puhutaan. Nämä säännökset ovat äärettömän monimutkaisesti selviteltyinä pienellä tekstillä, josta ei saa mitään selville, eikä siitä mitään muista.

Mielestäni, on sitten kysymys takuusta tai yleensä velan ottamisesta, näitä pankkien velvoittavia säännöksiä, joita saattaa rahoitustarkastus olla antanut tai sitä vastaava firma, pitäisi tehdä yksinkertaisemmiksi ja selkeämmiksi sillä tavalla, että niissä olisi vain se oleellinen, asiaan vaikuttava asia esitettynä velanottoilanteessa velallisen ja takaajan suuntaan, jolloin he ymmärtävät sen, mistä on kysymys, mihin he sitoutuvat. Mutta jos siinä on mahdottomasti kaikenlaista, niin silloin he eivät enää muista sitäkään, mikä olisi tarpeellista ja oleellista. Minä olen tästä pankkimiesten kanssa puhunut, he ovat samaa mieltä, ja siitä syystä olen tehnyt kirjallisen kysymyksen. Se ei asiaa auta, mutta halusin

tämän kuitenkin tuoda esille, että tässä asiassa on menty laidasta laitaan.

Ed. Holopainen: Arvoisa puhemies! Pidän hallituksen lakiesitystä erittäin hyvänä. Se parantaa monelta osin takaajan asemaa.

On hyvä asia, että lakiuudistuksen myötä takaus olisi toissijainen, ellei sitä nimenomaan toisin sovita. Siis takaajalla olisi vastoin nykyistä käytäntöä mahdollisuus paljon parempaan asemaan kuin tänä päivänä, eli päävelalliselta ensin yritetään periä ja sitten vasta peritään takuuvellaiselta, kun päävelallinen on ensin todettu maksukyvyttömäksi. Toki omavelkainen takaus säilyisi uudessa laissakin.

Pidän myös hyvänä, että otetaan mukaan kohtuullistamissäännös. Tätä säännöstä olisi tarvittu monta kertaa jo tämän vuosikymmenen aikana.

Hyvä on myös se, että takaajalle selostetaan tähänastista käytäntöä paremmin takaajan asema. Luulen, että moni takaaja on laittanut nimensä tietämättä juuri, mitä se häneltä velvoittaa.

Hyvä on myös se, että takaajalla on mahdollisuus maksaa normaalissa aikataulussa velkaa. Se on erittäin hieno asia.

Pääpiirteittäin tärkein kohta on se, että ensin yritetään periä päävelalliselta ja vasta sen jälkeen takaajalta.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Pidän myös hyvänä, että lakiesityksellä pyritään takaajan asemaa parantamaan ja ennen kaikkea selkeyttämään. Haluaisin mainita erityisesti vain kaksi seikkaa: kohtuullistamisen ja velanantajan vastuun. Velkaa ei tule antaa silloin, jos tietää jo valmiiksi, että velalliselle tulee vaikeuksia hoitaa sitä, taikka velkaa on annettava vain sen mukaan kuin on kuviteltavissa, että velallisen suorituskyky ajan mittaan ehtojen mukaisesti voi riittää. Kohtuullistamisen tarpeesta, niin kuin edellinen puhujakin mainitsi, on niin hälyttäviä esimerkkejä, että toivottavasti se tällä lailla saadaan selkeytetyksi.

Ed. Saarnio: Arvoisa rouva puhemies! Myös minä tervehdin tydytyksellä tätä uutta esitystä. On todella hyvä, että takaajan asemaan saadaan parannusta tulevaisuudessa. Huonompi puoli on tietysti se, että moni takaaja on jo joutunut aika suuriin vaikeuksiin. Itse asiassa varmasti tämän lain syntyä paljolti selittää juuri se tilanne, jonka tuo lama aiheutti. Moni sellainen henkilö,

joka ei varmaan ollut kirjoittanut paperiin takausta siinä mielessä, että joutuisi koskaan sitä maksamaan, on joutunut tämän prosessin läpikäymään. Toivoisinkin, että kun asiaa edelleen valiokunnassa valmistellaan, kiinnitettäisiin huomiota myös tämän päivän takaajien vaikeuksiin ja etsittäisiin mahdollisuuksia purkaa sitä tilannetta, joka monen takaajan kohdalla tänä päivänä on vaikeutena.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Edustajat Holopainen, Rehn ja Saarnio tässä totesivat myönteisiä puolia. Lämpimästi yhdyn niihin. Mutta minä kiinnittäisin, arvoisa puhemies, huomiota yhteen asiaan: Jos ryhtyy takaajaksi, niin nimikirjoituksella sitoutuu maksamaan sen velan. Tämä on hyvin bruttaali ja yksinkertainen asia. Aika monelta on hämärtynyt, mihin sitoutuu.

Toinen asia on se, mihin ymmärsin tässä myös kiinnitetyn huomiota, että sillä, joka velan antaa ja myöntää, on kyllä, sanotaanko, kansalaisvastuu tai institutionaalinen vastuu siitä, ettei lainan myöntämisellä houkuttele toisia pulaan, eli siinä täytyisi olla harvinaisen selvä kontrolli.

Kun ed. Aittoniemi täältä jo kerkesi häippästä pois, niin olisin hänelle kommentoinut sitä, että minusta on hyvä, että nykyisin on pakko lukea lainaehdot takaajalle. Ainakin siinä tulee vielä miettineeksi sitä, mihin nimensä tempaisee ja mihin ei.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

15) Hallituksen esitys laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 190/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi Suomen ja Ruotsin kuntien välisestä yhteistyöstä

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 191/1998 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys, joka mahdollistaa Suomen ja Ruotsin kuntien yhteiset kuntayhtymät ja kuntainliitot, on hyvä ja tervetullut laki. Meillä on Tornionlaaksossa ollut jo vuosikymmenet yhteistyötä Suomen ja Ruotsin kuntien kesken. Yhteistoimin olemme järjestäneet palveluja kuntalaisille muun muassa terveydenhuollossa, kulttuuritoimissa, koulutuksessa, vesi- ja palosuojelussa. Jatkuvasti olemme kuitenkin törmänneet kysymykseen, onko tämä mahdollista ja luvallista muun muassa valtionosuussäädösten tai yleensä lainsäädännön kannalta. Nyt uusi laki poistaa tällaiset ongelmat, kun Suomen ja Ruotsin kunnat voivat tarvittaessa muodostaa yhteisiä kuntayhtymiä tai kuntainliittoja, jotka voivat käyttää julkista valtaa. Tarkoitus on näin parantaa rajan eri puolilla asuvien kansalaisten mahdollisuuksia saada palveluja joustavasti eli sieltä, mistä ne ovat helpoimmin ja usein myös taloudellisesti edullisimmin saatavissa. Valtakunnan raja ei ole este, niin kuin valitettavan usein on tähän saakka ollut.

Tämä laki koskee Suomen ja Ruotsin välistä kuntayhteistyötä. Perusteluista ilmenee, että vastaava laki tullaan säätämään myös Ruotsissa. Kun me teemme Lapissa vastaavanlaista kuntayhteistyötä myös Norjan kuntien kanssa, haluaisin kysyä sisäasiainministeriltä, joka ei ole nyt kuitenkaan läsnä, onko tarkoitus tehdä vastaava laki Suomen ja Norjan kesken. Minusta näin tulisi olla. Meillä on Tornionlaaksossa vapaamuotoinen kuntayhtymä, Tornionlaakson neuvosto, jossa on jäsenkuntia Suomesta, Ruotsista ja Norjasta. Myös tällaisen kuntayhteistyön virallistaminen tulisi tehdä mahdolliseksi lainsäädännöllä.

On selvää, että tämän lain yhteydessä ei ole mahdollista ottaa mukaan Norjaa. Minusta Norjan kanssa tulisi kuitenkin käydä vastaavat neuvottelut, jotka on nyt käyty Ruotsin kanssa, ja pyrkiä aikaansaamaan Suomen ja Norjan kesken vastaavat säädökset.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Yhdyntietysti niihin näkemyksiin, joita ed. Korteniemi äsken toi esille tämän lakiehdotuksen

myönteisyydestä. Olisin vain kiinnittänyt yhteen asiaan huomiota. Suomen ja Ruotsin asema tämmöisessä yhteistyössä on kuitenkin jonkin verran tällä hetkellä toisenlainen kuin Suomen ja Norjan välinen, sen takia, että nyt sattuu olemaan niin, että Suomi ja Ruotsi kuuluvat kuuluisaan Euroopan unioniin jäsenvaltioina. Alueiden Euroopan kannalta tämän laatuinen kehitys on erittäinkin luonnollinen ja oikeaan osunut. En vastusta Suomen ja Norjan välistä ja vielä kolmikantaisesti Suomen-Ruotsin-Norjan kuntien välistä yhteistyötä, kun tiedän, että sellaista hedelmällisenä on olemassa, mutta sen luonne on silloin tietysti jonkin verran toisenlainen, ja se minusta todellakin vaatii ihan oman lainsäädäntönsä. Siinä joudutaan ottamaan Euroopan unionin ulkoraja huomioon.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! On totta, niin kuin ed. Pulliainen sanoi, että tilanne Suomen ja Ruotsin kesken on toinen, erilainen kuin vastaavasti Norjaan päin, siksi, että Suomi ja Ruotsi ovat molemmat Euroopan unionin jäseniä. Mutta meillä on tällä hetkellä jo toimivaa yhteistyötä kuntien kesken myös Norjaan päin, Suomen ja Norjan kuntien kesken, ja todellakin Tornionlaaksossa myös yhteistyötä, jossa on mukana kuntia kaikista näistä kolmesta Pohjoismaasta. En usko, että lainsäädännössä olisi kuitenkaan isompia ongelmia toteuttaa myös sellaista lainsäädäntöä, joka mahdollistaa sen, että myös tämän laatuinen yhteistyö tulisi virallistettua ja myös tällaiset kuntayhtymät ja kuntainliitot voisivat käyttää julkista valtaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

17) Hallituksen esitys laeiksi väestötietolain ja rekisterihallintolain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 192/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys laiksi nimilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 193/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys laiksi pelastustoimen laitteiden teknisistä vaatimuksista ja tuotteiden paloturvallisuudesta

Hallituksen esitys 194/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 195/1998 vp

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Käytän varsin persoonallisen puheenvuoron. Ihan tarkoituksella täällä olen ollut odottamassa tätä hetkeä kiinnittääkseni huomiota siihen, että kuinkahan mones esitys oli taas, joka ehdotetaan lähetettäväksi hallintovaliokuntaan. Olen monta kertaa tässä salissa moittinut sisäministeriötä a) heikohkosta lainsäädännön valmistelutyöstä ja b) siitä, että minkäänlaisia säädyllyisiä aikatauluja näissä puuhissa ei osoiteta.

Tämän vaalikauden alkupuolella elettiin varsinaista loppokautta sisäministeriön lainvalmistelutyössä. Nyt, kun vaalikausi on lopuillaan, ängetään näitä esityksiä pilvin pimein niin, että puolenkymmentäkin esitystä on peräjälkeen menossa hallintovaliokuntaan, jossa jo entuudestaan on massiivisia esityksiä käsittelyssä. Näistä kaikista hallintovaliokunta tulee selviytymään, mutta ei anna hyvää kuvaa asianomaisesta ministeriöstä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys laiksi korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehtoista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 196/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

22) Hallituksen esitys laiksi ajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 197/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys Uzbekistanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 198/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

24) Hallituksen esitys Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä yleissopimukseen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta etuyhteydessä keskenään olevien yritysten tulonoikaisun yhteydessä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 199/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

25) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 200/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

26) Hallituksen esitys laeiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 5 a ja 8 §:n sekä tuloverolain 122 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 201/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

27) Hallituksen esitys uudeksi sijoitusrahastolaiksi sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 202/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

28) Hallituksen esitys laiksi valtion maksuperustelain muuttamisesta

Hallituksen esitys 203/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

29) Hallituksen esitys laiksi tullilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 204/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

30) Hallituksen esitys tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan sekä tietotekniikan käyttöä tullialalla koskevan yleissopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta eräiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 205/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

31) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoainelaitosten valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 206/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

32) Hallituksen esitys laiksi arvonnäköverolain 114 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 207/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

33) Hallituksen esitys laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 208/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

34) Hallituksen esitys laiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 209/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

35) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain 18 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 210/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

36) Hallituksen esitys laiksi työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 211/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

37) Hallituksen esitys laiksi kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta

Hallituksen esitys 212/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

38) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion oppilaitoskiinteistöjen luovuttamisesta yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille

Hallituksen esitys 213/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

39) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 214/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

40) Hallituksen esitys laiksi evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 215/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

41) Hallituksen esitys laiksi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksesta annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 216/1998 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tässä Eelalle elikkä Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle ehdotetaan muodostettavaksi johtokunta, jota sillä aikaisemmin ei ole ollut. Ehdotus sinänsä on ihan ok, mutta kiinnitän, arvoisa puhemies, huomiota siihen, että sitten aivan täsmälleen samanaikaisesti, kun Helsinkiin lisätään byrokraatia, ollaan aluelaboratorioita ajamassa alas. Muun muassa sellaista tekoa ollaan suunnittelemassa, itse asiassa jo kai toteuttamassa aika pitkälle, että Oulusta keskeiset toiminnot aluelaboratoriosta lopetetaan ja ruvetaan raatoja kuljettamaan Helsinkiin obduktioon ja tautimäärityksiä varten, elikkä ne ovat mahdollisimman kypsässä kunnossa, kun ne sitten saapuvat Helsinkiin, sillä niitähän ei voida pakastaa. Toisin sanoen tässä on ministeriön suunnittelussa jotakin aivan perustavaa laatua olevalla tavalla pielessä. Siinä mielessä tähän asiaan pitää kiinnittää vähän laajemmalti huomiota kuin nyt ollaan tekemässä.

Lisäksi, arvoisa puhemies, kiinnitän huomiota siihen, että seuraavaan hallitusohjelmaan, riippumatta siitä, kuka hallitsee maata, on saatava se, että otetaan koko elintarviketurvallisuuden

lainsäädäntö ja toimeliaisuus yhteen paikkaan, kodifioidaan koko lainsäädäntö ja koko hallinnon rakenne.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

42) Hallituksen esitys laiksi siemenkauppalain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 217/1998 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tämä on varmasti puheenvuoroni n:o 16 aiheesta siemenkauppalaki. Tässä on kysymys siitä, että hallitus aikoinaan esitti, kun olimme liittyneet Euroopan unionin jäseneksi, että meidän lainsäädäntömme sopeutettaisiin EU-lainsäädäntöön siemenkauppa-asioissa ja itse asiassa tällä tavalla luovutettaisiin meidän siemenmateriaaliimme sisältyvä perintöaines pois, juuri se perintöaines, joka pitää huolen siitä, että viljakasveja pystytään meidän leveysilläämme kasvattamaan ja tuottamaan niillä kunnon sato. Me asetuiimme kokonaisuudessaan näitä pyrkimyksiä vastaan. Tämän jälkeen siemenkauppalaki on, vaikka hallitus on aina sitä EU-säädösten hengessä meille pysyvänä lakina ehdottanut, yhden vuoden lakina hyväksytty. Minä toivon, että eduskunta pysyy linjakkaasti kannallaan, elikkä laki pitää olla, mutta se säädetään yksivuotisena eikä pysyvänä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

43) Hallituksen esitys laiksi metsälain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 218/1998 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tämä on sellainen laki, jonka hallitus olisi voinut jättää antamatta. Nimittäin tässä ehdotetaan metsälakia, joka juuri saatiin valmiiksi, muutettavaksi heti perään niin, että tässä muun muassa metsänkäyttöilmoitukseen liittyviä säännöksiä toisaalta löysennetään ja toisaalta kiristetään. Alkuperäinen esitys, joka ministeriössä oli valmisteltu, oli saamani tiedon mukaan sellainen, että metsänkäyttöilmoitus olisi maksuton, mutta talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa valtiovarainministeriön vaatimuksesta esitys on saanut muodon, että se on kuitenkin näiltä keskeisiltä osiltaan maksullinen. Kun sitten mennään muuttamaan hallituksen esitystä viime tingassa valtioneuvoston käsittelyssä, tekstistä tulee aika uskomaton.

Hallituksen esityksen sivulla 3 kuvataan tilannetta, kuvataan, minkälaisesta määrästä metsänkäyttöilmoituksia on kysymys. Sitten vielä todetaan, että jos olisi kysymys maksullisesta ilmoituksesta, maksuja kertyisi 10—20 miljoonaa markkaa, eli tällä tavalla kerättäisiin metsänomistajilta näitä maksuja, metsäkeskuksille. Vieläpä mennään toteamaan: ”Ilmoitusten maksullisuudesta aiheutuisi todennäköisesti haitallinen vaikutus kansantalouteen, koska maksullisuus luultavasti ehkäisisi metsänhoidollisesti tärkeitä töitä”. Siitä huolimatta sitten päädytään tämän laatuksen esityksen tekemiseen. Minulle ei ole kirkastunut, ei siinä vaiheessa kun asia oli maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan valiokuntavastaavien työryhmässä, minkä takia ylipäätään piti tämä koepallo heittää. Tämä on ihan älytön homma alusta loppuun saakka.

Toiseksi, miksi ei ministerillä kolkuttanut ja kulkuttanut jokin nupissa silloin, kun hänen peruspyrkimyksensä maksuttomuudesta kariutui valtiovarainministeriön vaatimuksiin ottaa maksuperustelaki tässä huomioon? Ratkaisulle ei minusta ole perusteita missään muussa kuin fiskaalisisessa mielessä, että pitää rahaa kerätä niiltä, joilla sitä ehkä vielä jonkin verran on.

Tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, minun sallittaneen kiinnittää myös erääseen tähän liittyvään asiaan huomiota, ja siinä yhteydessä joudun kehumään erästä ministeriä ja erästä vähän moittimaan. Täällä juuri esiteltiin oikeusministe-

riön hallinnonalan esityksiä. Ministeri, joka ei ole eduskunnan jäsen, oli täällä jälleen kerran paikalla esittelemässä lakiesitykset ja puolustamassa niitä. Nyt olisi erinomaisen paikallaan, että metsäasioista vastaava valtioneuvoston jäsen, joka ei myöskään ole eduskunnan jäsen, olisi ollut täällä paikalla ja kertomassa, minkä ihmeen takia hän on antanut tämän prosessin mennä niin pitkälle, että tämä hallituksen esitys on tullut tänne käsiteltäväksi, kun minun oma henkilökohtainen kantani ja näkemykseni asiassa on se, että esitys pitäisi vetää pois eikä ollenkaan jatkaa sen käsittelyä täällä.

Ed. Vihriälä: Rouva puhemies! On helppo yhtyä täällä ed. Pulliaisen käyttämään puheenvuoroon nyt käsittelyssä olevan lakiesityksen suhteen. Tuntuu kohtuuttomalta, että metsänomistajille ollaan säätämässä taas uudelleen lisää rasitteita. Ennen kaikkea nyt on kysymys uudesta maksusta, metsänkäyttömaksusta, jota aikaisemmin ei ole koskaan tässä muodossa peritty. Tietenkin tuntuu siltä, että tämä perustuu todennäköisesti valtion maksuperustelakiin, että näin voidaan menetellä, mutta kuitenkin on uusi maksu tai vero tulossa metsänomistajille. Olipa kaupunkilainen tai maalainen metsänomistaja, joutuu tämän kohteeksi, ja kyllä katsoisin aivan samoin kuin ed. Pulliainen, että tämä lakiesitys pitäisi vetää pois. Ovathan metsäkeskukset, Meto ja Metla, kaikki vastustaneet lakiesityksen antamista tässä muodossa, ja se kuitenkin on tänne tuotu. Mutta toisaalta, kun tämä ei ainaakaan käsitykseni mukaan ole budjettilaki, niin ehkä olisi viisasta perehtyä tähän vielä tarkemmin. Olisin nähnyt kyllä, että lakiesitys olisi viety lausunnolle myös muun muassa perustuslakivaliokuntaan.

Katsonkin, että edustajat saisivat aikaa perehtyä tähän vielä paremmin tulevan viikon aikana, ja ehdotan, että asia jäisi pöydälle ensi viikon tiistain täysistuntoon.

P u h e m i e s : Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan käsityksensä pöydällepanon ajasta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tämä on sen verran merkittävä asia, ja kun vielä valiokuntavastaavien työryhmä kokoontuu torstaina käsittelemään ilmeisesti tätä samaa asiaa meidän hallituspuolueitten edustajien vaatimuksesta, niin minä kannatan ed. Vihriälän tekemää

ehdotusta, että tämäkin vaihe vielä käydään läpi ja esitys on pöydällä ensi viikon tiistain täysistuntoon.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Kannatan myös ed. Vihriälän tekemää esitystä. Tämä on aika huonosti valmisteltu lakiesitys, ja on varmasti paikallaan, että hallitusryhmätkin tätä vielä keskuudessaan pohtivat.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Vihriälä ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Vihriälän ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

44) Hallituksen esitys laiksi merilain 1 luvun 8 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 219/1998 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tässä merilain 1 luvun 8 §:ssä puhutaan alusten turvallisuutta ja merikelpoisuutta koskevista asioista. Vaikkakin tässä esityksessä nyt ovat keskeisinä tekijöinä matkustajaluetteloiden laatiminen ja siihen liittyvät säännökset, niin haluan kuitenkin hiukan ihmetellä sitä, että kun aikanaan Estonia-onnettomuuden yhteydessä ja sen jälkeen veloitettiin, että kaikki matkustajalauttojen merikelpoisuudet, erityisesti niiden keularakenteet, piti tarkistaa ja vahvistaa sellaisiksi, että vastaavaa tilannetta ei enää tule kuin silloin surullisin seurauksin, niin pari kolme viikkoa sitten, tai oliko kuukausi sitten, eräs Baltic-yhtymän alus oli siinä tilanteessa Itämerellä, että nokkaviisiirit olivat irtoamassa ja ehkä samanlainen onnettomuus oli 400 hengelle tulossa. Oli vain kiinni ihan pienistä asioista.

Ammatti-ihmiset antoivat silloin ymmärtää, että juu, että henkilökunta oli täysin tietoinen ja rientänyt keulakannelle ja oli valmiina toimiin.

Eiväthän siinä mitään auta sellaiset rientämiset. Jos nokka lähtee laivasta myrskyllä, niin samalla tavalla se uppoaa kuin ennenkin.

Nyt tässä on hiukan havahduttu taas ja hitsailaan siellä ja täällä, mutta ihmettelen, että ei ole otettu Estonia-onnettomuudesta opiksi, niin että nämä asiat olisi hoidettu kerralla alusten turvallisuuden osalta kuntoon. Toivoisin, että ne nyt laitetaan kuntoon, koska muuten taas etsitään syyllistä siinä vaiheessa, kun joku uppoaa vieden tuhat henkeä tai enemmänkin mukanaan siitä syystä, että näitä asioita ei ole hoidettu sillä tavalla kuin kuuluu, vaan laiminlyöty tehtäviä.

Halusin tämän tässä tuoda esille tämän pykälän osalta, koska muuten siihen ei oikein ole mahdollisuuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

45) Hallituksen esitys Kazakstanin kanssa kansainvälisestä maantiiliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 220/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

46) Hallituksen esitys laeiksi kemikaalilain ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 221/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

47) Hallituksen esitys laiksi ydinenergialain 52 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 222/1998 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Täsähän ehdotetaan, että ydinjätehuoltorahaston varat, joita sitten vipataan valtiolle ja jätahuolto-

velvollisille, varustettaisiin ystävällisellä velvoitteella peruskoron sijasta maksaa niistä markkinakorko. Tämä ehdotus tietenkin on ajan sävelen mukainen, kun Suomen Pankin peruskorko sattuneesta syystä vuodenvaihteessa häippäse pois.

Mutta, arvoisa puhemies, kiinnittäisin tässä asiassa huomiota vain siihen, että on aika mielenkiintoinen asia täällä Suomen tasavallassa, että on valtio kytketty koko tähän järjestelmään. Tämä on varsin poikkeuksellinen menettely ydinenergiantuotantoasioissa maapallolla. Ei voitaisi ajatellakaan, että todellisissa markkinatalousvaltioissa meneteltäisiin tällä tavalla. Kun Suomi on eräissä asioissa markkinataloudessa mennyt ihan ääripisteeseen ja kärsii siitä, niin tässä asiassa maailman laajuista kauppaa harjoittavat yhtiöt ovat sitä mieltä, että tässä valtion pitää olla kyliäisenä mukana tukemassa kaikki mahdollinen. Siinä suhteessa ydintuotantokeskustelu jatkuu voimakkaana varmasti tulevassa eduskunnassakin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

48) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 223/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

49) Hallituksen esitys laeiksi työturvallisuuslain 49 §:n, työterveyshuoltolain 9 §:n ja rikoslain 47 luvun 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 224/1998 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L a p i o l a h t i : Arvoisa puhemies! Rikoslain 1.9.1995 voimaan tullut työrikoksia koskenut uudistus on todellakin johtanut siihen, että työturvallisuussäännösten rikkomisesta seuraa nykyisin huomattavasti vähemmän rangaistuksia, kuten hallituksen esityksessä muun muassa

todetaan. Tämä on seurausta ennen kaikkea siitä, että työturvallisuusrikosten rangaistusmaksimia uudistuksen yhteydessä korotettiin niin, että niin sanottu rangaistusmääräyksen käyttäminen ei enää ole mahdollista.

Kuten hallituksen esityksessä on myös todettu, rikoslain uudistus on johtanut siihen, että työturvallisuusrikoksista on tuomittu seuraamuksia noin 25—30 prosenttia vähemmän kuin ennen kyseessä olevaa uudistusta. Tämän vuoksi on mielestäni perusteltua toteuttaa nyt puheena oleva uudistus.

On kuitenkin syytä huomata, että nyt ollaan ryhmittelemässä työsuojelusäännösten vastaisia menettelyjä kahteen eri kategoriaan: sellaisiin, joista rangaistus on vähäisempi, ja sellaisiin, joista rangaistus tuomitaan rikoslain perusteella. Lakiesityksen mukaan sakkorangaistukseen voidaan tuomita muun muassa selvityksen tai suunnitelman tekemisen laiminlyönnistä ja työtä koskevan luvan, esimerkiksi asbestityövaltuutuksen, hankkimisen laiminlyönnistä. Mielestäni on aika outoa, että näin merkittävien asioiden laiminlyönnistä rangaistuksena on sakkorangaistus, jonka mielestäni pitäisi olla täysin toisenlaisten säästöjen piirissä.

Käytännön valvontatyöstä saadut kokemukset ovat osoittaneet, että muun muassa nämä molemmat laiminlyönnit voivat useimmissa tapauksissa liittyä vakavaan ja tietoiseen piittaamattomuuteen työturvallisuudesta. Tällaisten taustalla oletetaan olevan usein jopa myös taloudellisen rikollisuuden. Lisäksi rikkomuksien taustalla olevat vastuukysymykset ovat usein monimutkaisia ja vaikeasti selvitettäviä, jolloin rangaistusmääräysten käyttö ei muutenkaan ole järkevä tapa.

Toisaalta hallituksen esitys on osittain sisäisesti myös ristiriitainen. Valmistelutyön loppuvaiheessa muutoksen perusteluista on muun muassa pudonnut pois työturvallisuuslain 9 §:n 3 momentissa edellytetty työsuojelun toimintaohjelman laatimisen laiminlyönti, vaikka asiantuntijoiden näkemyksen mukaan juuri tämä seikka olisi otettava huomioon puheena olevassa lakimuutoksessa. EU-säädöksetkin meiltä tätä seikkaa edellyttävät.

Arvoisa puhemies! Edellä toteamani perusteella toivonkin, että valiokuntatyöskentelyn yhteydessä vielä kuultaisiin laajalti asiantuntijoita lakimuutoksen kokonaisvaikutuksista. Tarvittaessa on tehtävä muutokset lakitekstiin tai perusteluihin niin, että muutos koskisi vain todella vähäisiä työturvallisuusrikkomuksia. Näissäkin

tapauksissa on seuraamuksen oltava ankarampi, kun kyseessä on toistuva rikos. Tällaiset tilanteet ovat yleisiä rakennuslalla sekä muilla aloilla, joilla olosuhteet vaihtelevat päivittäin ja muiden valvontakeinojen käyttö ei siten ole mahdollista. Muutoksella ei missään tapauksessa saa romuttaa työrikosuudistuksen sinänsä oikeita periaatteita, joiden mukaan myös tietoisista ja vakavista työrikoksista rangaistaisiin aikaisempaa ankarammin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

50) Hallituksen esitys laiksi merimiehen lääkärin-tarkastuksista pidettävästä rekisteristä

Hallituksen esitys 225/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

51) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta

Hallituksen esitys 226/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

52) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 227/1998 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Esitys rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta näyttää päällisin puolin erittäin hyvältä ja tervetulleelta. Toteutuessaan laki mahdollistaisi sen, että ulkomailla vakinaisesti asuvat rintamaveteraanit voidaan kuntouttaa heidän asuinmaassaan eikä heidän tarvitse matkustaa enää Suomeen kuntoutettaviksi.

Haluaisin valiokuntaa evästää sellaisella lisä-

ehdotuksella, kun tämä laki nyt säästää matkakustannuksissa sekä kuntoutettavan että myös hänen saattajansa osalta, että valiokunnassa voitaisiin harkita lain ulottamista myös esimerkiksi vuonna 26 syntyneeseen ikäluokkaan, joille, ainakin osalle heistä, olemme nyt ensi vuonna jo toista kertaa mahdollistamassa kuntoutuksen Suomessa asuvien ikäluokkien osalta. Se tuntuisi erittäin tasapuoliselta ja toivottavalta siksi, että ulkomailla asuu tätäkin ikäluokkaa, jotka ovat osallistuneet sota-aikana rintamaolosuhteisiin verrattavissa olosuhteissa erilaisiin tehtäviin. Heille mielestäni voitaisiin kyllä tällaiseen kuntoutukseen mahdollisuus taata.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

53) Hallituksen esitys laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 228/1998 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Lakiesitystä on odotettu pitkään ja tietysti ihmeteltykin, missä se viipyy. Nimittäin terveydenhuollossa on olemassa vastaavanlaiset lakiesitykset, ja nyt sitten tulee sosiaalipuolelta samanlainen. Haluan todeta, että vastaava laki nimenomaan terveydenhuollossa on osoittautunut onnistuneeksi, ja onnistuneeksi ilmeisesti tulee aikanaan osoittautumaan sosiaalipuolelta myös tämä laki.

Terveydenhuollossahan potilasvahinkolaki tuli voimaan toukokuussa 1987, ja sitäkin korjattiin täällä viime kuussa. Potilaslaki tuli voimaan maaliskuussa 1993. Potilaslaki koskee potilaan asemaa ja oikeuksia sekä yksityisessä että julkisessa terveyden- ja sairaanhoidossa.

Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeusturva on ollut huomattavasti heikomminkin säännelty kuin potilaan asema terveydenhuollossa. Tällä esityksellä on nyt tarkoitus lisätä sosiaalitoimen asiakkaan aktiivisuutta ja itsemääräämisoikeutta sekä varmistaa asiakkaan oikeutta

hyvään huoltoon, palveluun ja tiedonsaantiin. Ehdotetulla lailla on tarkoitus säätää keskeisistä sosiaalihuollon asiakkaan kohteluun liittyvistä periaatteista.

Haluan vain todeta, että esitys on tervetullut.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan ed. Ihmäki aivan ansiokkaasti esittelikin jo puheena olevan lakiesityksen.

Todellakin meillä on laki terveydenhuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista ollut jo usean vuoden voimassa, ja siitä syystä tarvitsemme ehdottomasti myös vastaavan tyyppisen lainsäädännön sosiaalihuoltoon. Lakiesitystä on nyt valmisteltu muutamia vuosia. Olemme olleet yhteydessä Kuntaliittoon ja eri ammattijärjestöihin ja pyrkineet saamaan mahdollisimman hyvän lakiesityksen.

Lain tavoitteena on todellakin parantaa sosiaalihuollon asiakkaan asemaa, oikeuksia, hänen itsemääräämisoikeuttaan. Sosiaalihuollon asiakkuus on viime vuosina kovasti muuttunut. Asiakkaat ovat entistä tietoisempia omista oikeuksistaan ja osaavat aivan toisella tavalla vaatia myös asiakkuuteensa liittyen erilaisia oikeuksia paremmin kuin aikaisemmin.

Lain tavoitteena on parantaa asiakaskeskeytystä sosiaalihuollossa. Tavoitteena on aktiivoida asiakasta ottamaan vastuuta yhä enemmän omasta elämäntilanteestaan. Tavoitteena on myös se, että sosiaalihuollon työntekijät toteuttaisivat sosiaalihuoltoa, joka pohjaa aidosti asiakkaan omiin toiveisiin ja tarpeisiin, että sosiaalihuoltoa ei toteutettaisi organisaatiolähtöisesti, työntekijöiden ja organisaation näkökulmasta, vaan aidosti asiakkaan näkökulmasta, jolloin myös asiakkaan sitoutuminen oman huoltonsa toteuttamiseen tapahtuu paremmin. Sehän on aivan välttämätöntäkin aina auttamistyössä.

Lakiesitykseen sisältyy myös sosiaalihuoltolain muuttaminen sillä tavalla, että jokaisen kunnan käytettävissä tulee olla sellaisen asiakastyöhön osallistuvan viranhaltijan palveluja, jolla on sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus. Tämä on tavattoman tärkeää tietenkin asiakkaiden oikeusturvankin näkökulmasta. Ehdotuksesta saattaa aiheutua joillekin kunnille lisäkus-

tannuksia, lähinnä sellaisille kunnille, joiden käytettävissä ei ole yhtään ammatillista sosiaalityötä tekevää viranhaltijaa.

Ehdotus pohjautuu siihen selvitykseen, jonka sosiaali- ja terveysministeriö teki yhdessä Kuntaliiton kanssa sosiaalityöntekijöiden tilanteesta kunnissa. Selvityksen mukaan meillä on noin 50 kuntaa tässä maassa, pieniä kuntia, joissa ei ole ensimmäistäkään ammatilliset kelpoisuusehdot täyttävää sosiaalityöntekijää. Silloin tämän tyyppisen lakiesityksen käytäntöön vieminen, josta nyt on kysymys, on tavattoman ongelmallista. Tästä syystä halusimme myös muuttaa sosiaalihuoltolakia tämän lakikokonaisuuden yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Esityksen tavoitteena on parantaa sosiaalihuollossa asiakaslähtöisyyttä, ennen kaikkea parantaa asiakkaan omia vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia sosiaalihuollon käyttäjänä ja myös mahdollisuutta ottaa entistä enemmän vastuuta oman huollon järjestämisestä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä toteaisin, että tarkoituksena on myös muuttaa tietojen-saantioikeutta ja siihen liittyvää lainsäädäntöä. Onhan selvää, että ennen kuin asiakas voi ottaa kantaa niihin mahdollisuuksiin, joita on olemassa hänen auttamisekseen, hänellä täytyy olla riittävästi tietoa erilaisista vaihtoehdoista. Näin ollen tältäkin osin lainsäädäntöä muutetaan ja parannetaan.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Ministeri Huttu-Juntusta on syytä kiittää siitä, että hän vaivautui istuntoon esittelemään lakiesityksiä, joissa on hänen allekirjoituksensa. Halusin tämän todeta siksi, että äsken moitittiin ministereitä siitä, etteivät ole paikalla silloin, kun heidän lakiesityksensä ovat lähetekeskustelussa.

Arvoisa puhemies! Haluan mielelläni yhtyä käsityksiin, joita on esitetty siitä, että tämä on tervetullut ja hyvä lakiesitys. Se osuu mielestäni erittäin hyvään saumaan sikäli, että eduskunnassa niin kuin yhteiskunnassa ylipäätään on viime aikoina paljon keskusteltu siitä, ovatko kansalliset tasa-arvoisia lain edessä. Tämä keskustelu on liittynyt siihen erääseen tunnettuun tapaukseen, josta nyt ei sen enempää. Mutta periaatteessa on siis kysymys samasta asiasta. Me poliitikkoina tahdomme olla sillä tavalla heikkoja näitten asioitten hoitamisessa, että heräämme vasta siten, kun jokin ongelma saa nimen, etunimen ja sukunimen, ja sitten olemme valmiit barrikadeille, välikysymyskeskusteluihin ja muuhun. Mutta

silloin, kun ongelmat ovat nimettömiä, emme niitä huomaa.

Tämä laki koskee yhteiskunnan kaikkein vähäosaisimpia kansalaisia, kaikkein heikoimmasa asemassa eläviä ihmisiä, ja on hyvä, että nyt heidän asemaansa huomiota kiinnitetään.

Ensimmäisen lakiesityksen ylevät perustelut, tavoitteet on hyvin lyhyesti sanottu 4 §:ssä. Lainaan sitä: "Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta hyvää kohtelua ja hyvää sosiaalihoitoa ilman syrjintää. Asiakkaan ihmisarvoa, vakaumusta ja yksityisyyttä on kunnioitettava."

Olen joskus näitten asioitten yhteydessä käyttänyt sanontaa, että valitettavasti tasa-arvo toteutuu vasta hautausmaalla. Siellä se toteutuu. Mutta tämä lakiesitys vie asioita siihen suuntaan, että kansalaisten tasa-arvo ja oikeudenmukainen kohtelu voisi toteutua jo vähän ennen hautausmaata.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Alarannan puheeseen voisi jatkaa sen, että hautausmaallakaan ei tasa-arvo toteudu. Siellä on huomattavasti pidemmät hautakivet joillakuilla ja komeammat maljakot ja kukat, jotta sittenkin vielä kuoleman jälkeen näkyy eriarvoisuus siellä, jotta kenellä on paljon ollut täällä eläessään, sitä kuoleman jälkeen muistetaan vielä paremmin.

Tämä lakiesitys on sinällään hyvä. Tuntuu vain ihmeelliseltä, että se pitää aina kirjoittaa lakiin, kun tällaisen asiakaspalvelun ja tämmöisen tasavertaisen kohtelun pitäisi olla jo luonnostaan virastoissa ihan jokapäiväistä elämää, mutta näköjään se ei ole.

Muutama viikko sitten luin jonkin tutkimuksen, jossa oli haastattelu eri virastojen käyttäytymisestä. Siinähan sosiaalitoimi oli kuitenkin päässyt aika yllättävän korkealle. Sen sijaan tutkimuksessa työvoimahallinto jostakin syystä on jäänyt eli työnvälitystoimistot on koettu aika heikoksi palveluelimeksi.

Edellä on todettu monia hyviä asioita, joita lakiesitykseen sisältyy. Minustakin tämä on tärkeä siinä mielessä, että nyt asiakkaalle pitää kuvata myös vaihtoehdot, millaisia mahdollisuuksia ihmisellä on, ja mitä tarkoittaa, jos valitsee minkä tien. Se on minusta hyvin tärkeä näkökulma, koska monet avuntarvitsijoista itse eivät välttämättä kaikkia pykäläiä tunne eivätkä lainsäädäntöä osaa sillä lailla etsiäkään ja mahdollisuuksia löytää sieltä. Siinä mielessä tämä on eteenpäin menoa.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Haluan ed. Lahtelan puheenvuoron johdosta vähän tarkentaa omaa puheenvuoroani. Minä en puhunut kivistä vaan ihmisistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

54) Hallituksen esitys laeiksi lääketieteellisestä tutkimuksesta sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 6 ja 9 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 229/1998 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa rouva puhemies! Ihmiseen sekä ihmisen alkioon ja sikiöön kohdistuvaa lääketieteellistä tutkimusta ei ole nykyisin kattavasti säännelty. Lääketieteellistä tutkimusta ovat meillä ohjanneet pääasiassa erilaiset kansainväliset suositukset mutta toki myös ammattieettiset ohjeet. Lääketieteen varsin nopea kehitys on luonut uusia eettisiä ja myös oikeudellisia ongelmia, joiden ratkaisemiseen meillä olevat perinteiset ohjauskeinot eivät tänä päivänä ole riittäviä.

Nyt esillä oleva hallituksen esitys perustuu sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän mietintöön n:o 23/94. Tämän työryhmän tehtävänä oli selvittää ihmiseen ja ihmisen alkioon ja sikiöön kohdistuvan lääketieteellisen tutkimuksen oikeudellisen sääntelyn tarve ja tehdä tarpeelliset ehdotukset lainsäädännöllisiksi toimenpiteiksi. Työryhmän mietinnöstä kerättiin joukko lausuntoja asianomaisilta ministeriöiltä, keskusvirastoilta, etujärjestöiltä, myös yliopistoilta ja tietysti yliopistollisista keskussairaaloista. Lausunnoissa lakia pidettiin yleisesti hyvin tarpeellisenä. Lisäksi tästä hallituksen esityksestä järjestettiin kuulemistilaisuus huhtikuussa 98, ja sekä näissä lausunnoissa että kuulemistilaisuudessa esitetyt muutosehdotukset on nyt pyritty huomioimaan tässä hallituksen esityksessä.

Suomihan allekirjoitti Euroopan neuvoston ihmisoikeuksia ja biolääketiedettä koskevan

yleissopimuksen 4.4.97. Sopimuksen voimaan saattamista valmistellaan parhaillaan ulkoasiainministeriössä. Tässä esityksessä on pyritty ottamaan huomioon tämän sopimuksen vaatimukset.

Lääketieteellistä tutkimusta koskevassa laissa säädettäisiin ihmiseen sekä ihmisen alkioon ja sikiöön kohdistuvan lääketieteellisen tutkimuksen edellytyksistä ja niin sanotuista alueellisista eettisistä toimikunnista. Laissa säädettäisiin tutkimuksen hyötyjen ja haittojen vertailuista ja tutkittavalle aiheutuvien riskien ehkäisemisestä. Tutkimukselle tulisi nimetä tutkimuksesta vastaava henkilö, jonka tulee olla lääkäri tai hammaslääkäri. Tutkimuksen edellytyksenä on luonnollisesti myös tutkittavan tietoon perustuva suostumus. Vajaakykyisestä, alaikäisestä, raskeana olevasta tai imettävästä naisesta sekä vangista tutkittavana annettaisiin erilliset säännökset. Alkio- ja sikiötutkimus olisi sallittu laissa säädetyin edellytyksin.

Sairaanhoitopiireillä tulisi tämän esityksen mukaan olla vähintään yksi eettinen toimikunta alueensa tutkimussuunnitelmien arvioimiseksi. Laissa säädettäisiin eettisten toimikuntien tehtävistä ja kokoonpanosta. Ennen tutkimuksen aloittamista tulisi saada eettisen toimikunnan myönteinen lausunto.

Potilaslakia muutettaisiin potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan säännöksen osalta. Muutoksen tarkoituksena on saattaa säännös vastaamaan Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja biolääketieteen sopimusta.

Arvoisa puhemies! Alkiotutkimusta saa tehdä vain niissä laitoksissa, jotka ovat saaneet siihen Terveystieteiden tutkimuskeskuksen luvan. Laitosten tarkastuskäynneistä Oikeusturvakeskukselle aiheutuvat kustannukset olisivat lain voimaantuloa seuraavan vuoden aikana arviolta noin 200 000 markkaa ja myöhemmin vuosina kokonaisuus huomioon ottaen kuitenkin vähäiset.

Sairaanhoitopiireillä on jo nykyisin eettiset toimikunnat, joten esityksen ei arvioida aiheuttavan tältä osin kovinkaan paljon lisäkustannuksia. Tehtävien keskittyminen nykyistä harvemmille toimikunnille aiheuttaisi toki kustannusten uudelleenkohdentumista. Kustannukset katettaisiin kuitenkin osittain lausuntomenettelystä perittävillä maksuilla.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että tämäkin lakiesitys on kovasti odotettu. En kuitenkaan kiirehtinyt käyttämään pu-

heenvuoroa, jotta en nyt menisi arvoisan ministerin edelle vaan arvoisa ministeri ehti käyttää esitelypuheenvuoron ennen minua. Kun puhemieskin on toisaalta niin nopea, aina joskus täytyy pyytää nopeasti puheenvuoro.

Haluan todeta, että lääketiede kehittyy ja uusia eettisiä ongelmia esiintyy aina uudestaan, tässä tapauksessa nimenomaan hedelmöityshoitojen käytössä ja ihmisgenetiikan lääketieteellisissä sovellutuksissa. Nämä periaatteissa ovat vaikeita asioita. Lääketieteellinen tutkimus ja lääketieteellisen tutkimuksen tekijät innostuvat helposti hyvin pitkälle meneviin tutkimuksiin, ellei mitään rajoja ole olemassa eikä niitä aseteta. Tällaisten asioiden kyseessä ollen nyt on pakollista eettisten toimikuntien ennakoarviointi, ja se koskee kaikkia lääketieteellisiä tutkimuksia, joissa käsitellään edellä mainittuja asioita.

Ainoa asia, josta haluaisin tässä toivomuksen lausua, on se, että kansainvälisesti seurataan samoja normeja kuin Suomessa. Jos kaikkialla ei ole samoja säännöksiä tai normeja, tutkimusta tehdään helposti siellä, missä se on sallittua. Toivon mukaan tätä asiaa voidaan tulevana vuosina seurata.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Hiukan samaan tapaan kuin ed. Ihamäki, esitän minäkin toivomuksena, että Suomen rooli Euroopan unionissa ja kaikilla kansainvälisillä kentillä, Who:ssa ja niin edelleen, olisi nimenomaan se, että pyritään myös tämän sopimusaihepiirin alueella viemään mahdollisimman korkeaa eettistä ja käytännön sopimuskulttuuria eteenpäin eikä niin todellakaan, että katsottaisiin toisin päin asiaa ja eettinen taso Suomessa pyrittäisiin mahdollisesti jonkin muun kuin suomalaisen etiikan mahdollisimman korkean tason mukaan asettamaan.

Arvoisa puhemies! Tämä on hyvin tärkeä asia ja toivoisin näihin toimikuntiin minäkin sitä, että siellä olisi lääketieteellisen pätevyyden omaavien henkilöiden lisäksi myös niin sanotusti maallikoita lääketieteen suhteen ja, niin kuin perusteluissakin käy ilmi, myös sellaista osaamista, joka on muuta kuin puhtaasti lääketieteellistä. Tällaisen toimikunnan koostumuksen on hyvä olla mahdollisimman laaja, niin että siinä on mukana myös humanistista osaamista edustavia henkilöitä jne. Tämän haluan tuoda tietysti esiin huolimatta siitä, että itse olen, niin kuin ed. Ihamäkin, lääkäri.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

55) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 230/1998 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa rouva puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia siten, että yksityislääkärin läheteellä terveyskeskuksissa tehtävistä laboratorio- ja kuvantamistutkimuksista voitaisiin asiakkaalta jatkossa periä maksu. Mainittujen tutkimusten tekemisestä päättäisi terveyskeskusta ylläpitävä kunta tai kuntayhtymä. Toimintaa voidaan paikallisten olosuhteiden mukaan pitää hyvin tarpeellisena, sillä se turvaa asiakkaalle joustavamman palvelujen saatavuuden. Meillähän on paljon paikkakuntia, joissa ei ole tarjollakaan yksityistä laboratorioita eikä röntgenpalveluja. Toisin sanoen asiakasmaksuasetuksen 1.11.1998 voimaan tullut muutos mahdollistaa maksun perimisen yksityislääkärin läheteellä sairaalassa tehtävistä laboratorio- ja kuvantamistutkimuksista.

Tähän lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten tiedonsaantioikeudesta. Tällä hetkellähän kunnan viranomaisen oikeus saada tietoja asiakkaan tuloista ja varallisuudesta terveydenhuollon asiakasmaksujen määrittämiseksi on osin puutteellisesti säännelty.

Sosiaalihuollon viranomaisen tiedonsaantioikeudesta säädetään sosiaalihuoltolaissa. Lainsäädännön yhtenäisyyden ja selkeyden vuoksi on tarkoituksenmukaista säätää sekä sosiaali- että terveydenhuollon viranomaisten tiedonsaantioikeudesta asiakasmaksulaissa siltä osin, kun kysymys on asiakkaan maksukyyn mukaan määrittyvien maksujen määrittämisestä.

Yksityislääkärin läheteellä terveyskeskuksissa tehtävien laboratorio- tai kuvantamistutkimusten kunnallistaloudellisten vaikutusten on arvioitu olevan vähäiset, noin 5 miljoonaa mark-

kaa. Tämä esitys liittyykin laajempaan kokonaisuuteen, jonka tavoitteena on parantaa kuntien tulopohjaa.

Ed. Alajarja: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiehdotus todella antaa kunnalle nyt mahdollisuuden niin päättäessään ottaa maksu yksityislääkärin läheteellä tehtävästä laboratorio- tai röntgentutkimuksesta. Tähän asti kunnalla on ollut mahdollisuus ottaa käyntimaksu potilaalta kattona 150 markkaa vuodessa.

Miten tämä nyt tulee vaikuttamaan? Tätähän perusteltiin sillä, niin kuin ministerikin sanoi, että on sellaisia paikkakuntia, joissa ei ole yksityislaboratorioita eikä yksityisröntgeneitä. Näin onkin, mutta kun nyt kuitenkin tässä puhutaan ultraääni- ja ydinmagneettitutkimuksista, niin tuskin sellaisilla paikkakunnilla, joissa ei ole keskussairaloita eikä muutakaan erikoissairaanhoidoa, on kunnissakaan näitä laitteita, esimerkiksi magneettitutkimuskoneita, joten kyllä tämä keskittyy aika paljon suurille paikkakunnille ja on sillä tavalla vähän eri asia kuin oli se alkuperäinen periaate. Tässä tulee sellainen ristiriita, että potilaat joutuvat nyt eriarvoiseen asemaan. Ne potilaat, jotka yksityisesti nämä tutkimukset teettävät, saavat sairausvakuutuksesta korvauksen, ja näiltä potilailta, jotka sitten kunnassa tutkitaan, kunta ottaa maksun. En tiedä, minkälaiseksi se maksu muotoutuu, kun sanotaan, että on kustannusten suuruinen maksu, mutta nämä potilaat eivät kuitenkaan voi saada sairausvakuutuksen korvausta ja toiset potilaat samassa laboratorioissa saavat nämä tutkimukset maksutta. Joten tässä potilaat tulevat nyt todella eriarvoiseen asemaan, ja minusta näitä asioita olisi pitänyt selvittää ennen, kun mennään tekemään näin pitkälle menevää lakia.

Ed. Viitamies: Arvoisa puhemies! Minä taas näen asian siten, niin kuin tuossa ministerin esittelypuheenvuorossa annettiin ymmärtää, että lainsäädännöllä myös kohdistuu muutoksia ja uusia toimenpiteitä sellaisten kuntien asukkaisiin ja heidän maksuvelvoitteisiinsa, jotka asuvat seuduilla tai alueilla, joissa yksityiset lääkäripalvelut, yksityiset terveyspalvelut ovat harvassa tai olemattomia. Pidän periaatteessa oikeutettuna sitä, että kunta voi terveyskeskuspalveluitaan hinnoitella silloin, kun palvelulähетен kirjoittajana on yksityislääkäritaho. Kuitenkin on korostettava sitä, että yksittäisen terveyskeskusasiakkaan kannalta lopullinen harkintavalta maksun

asettamisesta on siellä kotikunnassa tai terveyskeskuksen ylläpitäjän kuntayhtymässä.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Nythän tietysti, kun potilas käy yksityisen lääkärin vastaanotolla, lääkärihän siinä tietysti toivottavasti potilaan kanssa yhteistyössä päättää, mihin laboratorioon potilas ohjataan. Jos paikkakunnalla ei ole yksityisiä röntgeneitä eikä laboratorioita, on tavattoman joustavaa, että potilas voi käyttää myös julkisen terveydenhuollon laboratoriota tai röntgeniä. Tämä antaa lisää mahdollisuuksia, lisää joustavuutta, mutta pakota tämä ei mihinkään. Tulee ikään kuin uusi ulottuvuus. Lääkäri ja potilashan sen päättävät, mitä röntgeniä tai laboratoriota halutaan käyttää.

Mitä muutoin tähän ed. Ala-Harjan puheenvuoroon tulee, niin on tietysti eri asia, kun potilas menee terveyskeskukseen hoidettavaksi vastaanotolle ja hän maksaa tämän terveyskeskumaksun. Hän on silloin muutoinkin hoidettavana siellä sairaalassa ja mahdollisesti käyttää röntgen- ja laboratoriopalveluja, mikäli lääkäri niin katsoo. Mutta kun potilas tulee yksityislääkärin läheteellä, niin hän ei ole muutoin siellä hoidossa. Hän käy vain antamassa tietyt näytteet tai käy kuvauttamassa itsensä, ja sen jälkeen ne tulokset sitten yleensä palautuvat yksityiselle lääkärille, jolloin päätetään jatkosta. Eli minä en näe tässä sellaista eriarvoistumiskehitystä kuin ed. Ala-Harja näkee. Näen vain uusia mahdollisuuksia potilaille ja lääkärille.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tässä tulee enemmän väljyyttä terveyskeskuksiin, ja minusta se on päinvastoin hyvä asia. Hinnoittelu vain pitäisi saada muodostumaan sillä tavalla, että yksityisiltä läheteen saajilta otetaan sitten semmoinen suhtkoht kustannusta vastaava hinta, koska kuitenkin siinä potilas tulee yksityisen puolen kautta. Minä näen tämän terveystyön kehittämisen sillä tavalla, että meidän pitäisi pyrkiä kehittämään enemmän terveyskeskuspalveluita, ettei niitä syödä, niin kuin tällä hetkellä ilmeisesti suhtkoht maksutta on tullut myös yksityisen puolen potilaita sinne näytteenottoon ja jopa röntgeniin. En tiedä sitä hinnoittelua, mikä se on, mutta minusta jatkossa pitää katsoa, että se on kustannusvastaavaa, jotta tässä ei tapahdu sillä tavalla ainakaan, että tuetaan yhä enemmän yksityistä puolta, koska siitä tänä päivänä tapahtuu jo liian paljon ennenkin.

Sitten tässä on toinen isompi juttu, mikä liittyy koko tähän laboratoriopalveluun. Vasta hiljattain taisi olla televisio-ohjelmakin siitä, jossa todettiin, miten kalliita nämä yksityislaboratoriot ovat, ja sitten Kelan puolelta maksetaan isoja korvauksia johtuen siitä, että siellä kilpailu ei ole hoitanut hinnoittelua oikein ja kukaan ei ole sitä valvonut. Tähän pitäisi minusta kiinnittää huomiota, ja toivoisin ja odotankin sitä, että ministeri kyllä siihen kiinnittää huomiota.

Ed. Tiusaanen: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on kysymys yksinkertaisesti siitä, että ollaan luomassa uusi järjestelmä: Yhteiskunnan omistamat laboratoriot ja röntgenlaitokset voivat ottaa vastaan myös yksityisiä lähetteitä, tutkimuslähetteitä, ja niistä voidaan laskuttaa. Siis tavallaan tuodaan, muutetaan tai tehdään yhteiskunnan omistama palveluyksikkö saman tyyppiseksi kuin on yksityinen laboratorio tai röntgenlaitos taikka kuvantamislaitos. Tämähän on tämän asian sisältö.

Samallahan se on tulon muodostusta kunnille ja näitä ylläpitäville laitoksille, ja se on tietysti syy, miksi sitä haetaan. Niin kuin ministeri täällä sanoi, tämä liittyy laajempaan kokonaisuuteen, johonka liittyy mielestäni vielä huonompia, tai tämä nyt sinänsä ehkä ei ole edes millään lailla huono asia, mutta tähän liittyy huonoja asetuksella ratkaistavia asioita, kuten ylimääräinen vuodepäivämaksu ja päiväkirurgian hinnan nostaminen 100 markasta 250 markkaan, kun se on muuten 100 markkaa.

Mitä tämä sitten käytännössä voi olla ja mitä se voi olla potilaalle, siis nimenomaan tämä asia, joka nyt vaatii lakimuutoksen? Se on tietysti katsottava, että se ei tule hänelle kalliimmaksi kuin olisi käynti yksityisessä laitoksessa. Se on ihan huomioon otettava seikka, kuten täällä joku huomautti. Kansaneläkelaitoksen maksama palautus on käytännössä hyvin merkittävä. Tällaisesta terveyskeskuksen taikka jonkin sairaalan, kuntainliiton, tarjoamasta palvelusta ja palvelumaksustahan ei yleensä saa Kelan palautusta.

Edelleen esimerkiksi ajatus siitä, että maksun pitäisi olla kustannusvastaava, on aika vaikea potilaan näkökulmasta. Tämä liittyy tuohon edelliseen huomioon sikäli, että esimerkiksi magneettikuvauksen hinta on nopeasti 4 000—5 000 markkaa per tutkimus, jolloin Kela käytännössä palauttaa siitä huomattavan osan, esimerkiksi noin 4 400 markan tutkimuksesta 4 000 markkaa. Jos tilanne on se, että tällaisesta terveyskeskuksen tai sairaalan suorittamasta tutkimukses-

ta ei Kela voi palauttaa, tällöin joudutaan koh-tuuttomaan hintaan.

Kysymyksessä on periaatteessa tietysti hyvä ajatus sikäli, että yhteiskunnan ylläpitämät terveydenhoidon palveluja tuottavat laitokset voisivat toimia myös myönteisellä tavalla ikään kuin täydentäen palveluja ja ehkä toimien itse myös niin, että ne voivat "kilpailla" yksityisten palvelujärjestelmien kanssa. Tällöin potilaan näkökulma on aina pidettävä mielessä niin, ettei tässä tilanteessa tulevaisuudessa sitten yllättäen potilas tai asiakas joudu asiakasmaksulain muutosten vuoksi kilpailun jalkoihin.

Tässä tietysti mielenkiinnolla odottaa ministerien kommentteja. On positiivista, että molemmat sosiaali- ja terveysministerit ovat nyt salissa. Näin ollen tästä tietysti voidaan keskustella.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Minusta on sinänsä myönteistä, että asia on otettu esille. Saatan hyvin nähdä, että tietyillä paikkakunnilla tämä on hyvin tervetullut asia erityisesti potilaan kannalta ja hänen vaivojensa säästämiseksi.

Saman tien, kun tässä jälleen kerran asiakasmaksuista annettua lakia muutetaan, olisin kovasti kaivannut erästä asiaa. Se on avohoidon maksukatto. Nimittäin me tiedämme nyt, että on useita potilaita, joilla ei ole varaa enää hoidattaa itseään avohoidossa, vaan vanhemmat ihmiset joutuvat asumaan sairaaloissa siitä syystä, että avohoidossa heille ei ole jätettävä vapaaosaa käteen omiin yksityisiin menoihinsa, mutta laitoksessa olevalle on jätettävä suojaosa omia yksityisiä menoja varten. Olisinkin, vaikka tiedän, ettei ole kyselytunti, kysynyt ministeri Huttu-Juntuselta, kun hän täällä salissa on: Miten pitkällä tällaisen asian valmistelu on? Tiedän, että siitä on hallituksen parissa keskusteltu.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa puhemies! Mehän sosiaali- ja terveysministeriössä valmistelimme jo yhden sairauskulukaton, joka oli hallituksen listoilla, mutta valitettavasti siihen ei löytynyt poliittista tahtoa hallituksessa.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että sairastaminen on jo niin kallista tässä maassa, kun koko tämä vuosikymmen sairauskuluja on nostettu, että se alkaa olla suuri ongelma varsinkin pienituloisille ihmisille, pienituloisille eläkeläisille, jotka sairastelevat paljon. Siitä syystä olen erittäin iloinen, että nimenomaan salin sieltä laidalta nostetaan nyt sairauskulukatto esille. Itse näen sen hyvin tarpeellisena, ja siitä on valmiita

esityksiä olemassa, mutta niin kuin sanoin, tällä hetkellä valitettavasti poliittinen tahto puuttuu asian eteenpäinviemiseen.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Katkeavat aina kesken nämä puheenvuorot. Haluan sanoa muutaman asian täältä korokkeelta.

Täällä sekä ed. Lahtela että ed. Tiusanen peräänkuuluttivat kustannusvastaavuutta yksityisen ja julkisen röntgenin ja laboratorion välillä. Nyt täytyy muistaa, että julkisen sektorin terveydenhuollon laitoksiin sekä investointi- että käyttökustannuksiin on saatu ja saadaan valtionapua. Yksityiset laboratoriot ja röntgenit rakennetaan täysin ilman valtionapua, ja lisäksi ne joutuvat maksamaan 22 prosentin arvonlisäveron. Me voimme miettiä vaikka magneettikuvasuasia, miten se käytännössä voisi olla kustannusvastaava.

Kun yksityisellä puolella hankitaan monen miljoonan laite — magneettikone maksaa ainakin 5 miljoonaa, ehkä enemmänkin — täytyy myös palkata henkilökunta sitä käyttämään ja röntgenlääkärit antamaan lausuntoja näistä kuvista, ja kaikki maksaa. Kun sama toiminta tapahtuu julkisella sektorilla, sielläkin tulee sama hinta. Yhtä kallis kone on julkisella sektorilla, mutta kun se hankitaan verorahoin, hämartyy kustannusvastaavuus.

Mehän tutkimme valtiontilintarkastajien lausunnon perusteella juuri terveydenhuollon julkisen puolen hinnoittelua. Siinä on tullut esille, että nämä hinnat julkisella puolella, kun niitä kilpailutetaan yksityisten kanssa, eivät perustu oikeastaan mihinkään todellisiin kustannuksiin. Niitä ei ole puhdistettu valtionosuuksista, vaan ne ovat vain käyttökustannuksia eivätkä todellisia kustannuksia, joten kilpailu ja kustannusvastaavuus eivät voi sillä tavalla yksi yhteen toimia niin kuin laboratorioesimerkissä, joka täällä nostettiin esiin.

Todellakin potilashan tässä on pääasia, ja potilaan pitäisi saada mahdollisimman hyvää ja turvallista palvelua. Jos potilas lähetetään yksityisvastaanotolta ja kunta on antanut luvan, että voi tehdä kunnan laboratoriossa ja röntgenissä tutkimukset, mutta kunnassa ei ole röntgenlääkärinä, kunnan täytyy hankkia röntgenlääkärin lausunto. Nämä kaikki kustannukset kunta voi potilaalta laskuttaa, ja potilas ei saa sairausvakuutuksesta markan markkaa korvausta. Kelan varoilla ei tueta yksityistä terveydenhuoltoa, vaan sillä tuetaan näitten potilaitten kustannuksia, joten tässä täytyy nyt sitten katsoa tarkkaan,

mitä kaikkea terveystakeskus antaa sillä rahalla, joka terveystakeskuksesta potilaalta otetaan, ja tuleeko röntgenkuvaan lausunto, niin kuin asiaan kuuluu.

Nythän on todettu, että monissa terveystakeskuksissa on jopa vähän vanhanaikaiset röntgenkoneetkin, niin että ei ole edes laatukaan niin hyvä. Täällä on moneen kertaan peräänkuulutettu laatua. Yksityissektori joutuu pitämään laadun korkeana. Se on kilpailuvaltti. Joudutaan uusimaan jatkuvasti röntgenkoneita, ja laatuvalvonta on hyvin tiukka laboratoriossa.

Haluaisin tuoda juuri nämä asiat esille sen takia, että näyttää siltä, että ei oikein ole selvillä se, mitä tämä vaikuttaa potilaaseen. Vielä toistan sen, että potilaat ovat eriarvoisessa asemassa silloin, kun tutkimukset tehdään terveystakeskuksesta ja terveystakeskus, niin kuin täällä tuli esiin, parantaa taloudellista asemaansa sillä, että hinnoittelee niitä ja ottaa potilaalta kustannukset. Potilas ei saa Kelalta korvausta. Hän on todella eri asemassa kuin sellainen potilas, joka teettää tutkimukset yksityisessä laboratoriossa, taikka potilas, jolle tutkimukset tehdään terveystakeskuksesta terveystakeskuslääkärin lähettämänä, joten minusta tässä täytyisi nyt selvittää tarkkaan se, etteivät potilaat joudu tässä kärsimään sen takia, että on paineita ajaa yksityissektoria alas.

Minusta yksityissektori kuitenkin paikkaa hyvin paljon julkisen palvelun aukkoja. Noin 20 prosenttia avohoidon erikoislääkäripalveluista tulee yksityissektorin kautta, ja on muistettava, että potilaat maksavat näistä kustannuksista yli 60 prosenttia ja vajaa 40 prosenttia tulee sairausvakuutuksen korvauksena, joten jos potilaat haluavat maksaa ja valitsevat tämän tien, annetaan heille siihen mahdollisuus. Mutta jos kunta rupeaa rahastamaan ja parantamaan talouttaan sillä, että rupeaa kilpailemaan yksityissektorin kanssa, vaikka tutkimuksen kustannukset eivät ole vertailukelpoisia, silloin me olemme kyllä vähän hyllyvällä suolla. Toivon, että potilaan näkökulma tässä muistetaan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Se, että yksityislääkärin läheteellä tapahtuvat laboratorio- ja kuvantamispalvelut laskutetaan, on ihan hyväksyttävä asia, mutta minua on tässä viime kuukausien ja vuosien aikana ärsyttänyt tämä villi tilanne suomalaisissa laboratoriopalveluissa sikäli, että tähän on täysin ylihinnoiteltua, ilman minkäänlaista kilpailua tapahtuvaa toimintaa suomalaisessa yhteiskunnassa ollut. Nyt näyttää siltä, että jonkinlaisiin toimiin on

yhteiskunnankin taholta ryhdytty sillä tavalla, että saadaan tämä villi tilanne pois ja todellinen kilpailu näissä asioissa, niin kuin kaikilla muillakin yhteiskunnan alueilla on olemassa.

Nyt sitten kun yksityisen läheteellä laboratoriokokeisiin saapuvat henkilöt maksavat esimerkiksi kunnalliselle laboratoriolle tämän maksun, niin kyllä kunnallisen laboratorion täytyy huolehtia sitten siitä, että ne seuraavat tässä kilpailussa aikaansa myöskin, ettei siitä tule jonkinlainen rahankehnamissysteemi laboratoriopalvelujen laskutuksesta, vaan täytyy seurata sitä kilpailullista tilannetta, joka valtakunnassa on, tietenkin nämä asiat huomioon ottaen, jotka ed. Ala-Harja tässä totesi. Mutta kuitenkin täytyy olla kilpailtu hinta myöskin kunnallisella laboratoriolle, kun näistä laskutetaan.

Rouva puhemies! Lopuksi vielä totean 14 a §:stä, että hiukan tässä hommassa on se maku kuin ammuttaisiin tykillä karpästä, niin vanhanaikainen ja vanha sanonta kuin se onkin. Loppujen lopuksi saattaa olla, että selvitykset, joita hankitaan pankeista ja muualta, tulevat yhtä paljon pian maksamaan kuin nämä laboratoriopalvelut. On olemassa toisenlaisiakin mahdollisuuksia. Joka ei anna luotettavaa selvitystä maksukyvyystään, häntä tietysti kohdellaan silloin toisella tavalla. Toisin sanoen vastuu tästä siirtyy palvelujen saajalle. Se, että aletaan pankista selvittämään jonkun varallisuutta jonkun pienen laboratoriomaksun takia, niin kyllä se on aika tyhmää touhua.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Ihmettelen suuresti ed. Lahtelan puheenvuoroa, kun hän vaatii, että puheena olevista tutkimuksista on perittävä kustannusvastaava hinta. Mitä hän mahtaa tarkoittaa tällä kustannusvastaavuudella? Jos hän tarkoittaa kaikkia kuluja, niin ei varmaan onnistu. Jos esimerkiksi miljoonia maksava magneettikuvauslaite, niin kuin ed. Ala-Harja täällä mainitsi, asennetaan miljoonia maksaviin tiloihin, ei voi ajatellakaan, että maksuilla kerättäisiin edes vuosien mittaan koko laitteesta ja sen käytöstä aiheutuvia kustannuksia. Sen sijaan kohtuullisen korvauksen periminen on täysin aiheellista, sellaisen maksun, johon potilailla voi kohtuudella katsoa olevan varaa ottaen huomioon heidän tarvitsemansa hoidon.

Ministeri Huttu-Juntunen: Rouva puhemies! Tänä päivänähan Suomen laboratoriokentässä on meneillään, voidaan sanoa, melko suuri rakennemuutos. Euroopan unionin vaa-

timukset laboratoriorien toiminnan, erityisesti kokeiden tason, suhteen ovat aika tiukat, ja yksistään Euroopan unionin vaatimusten täytntönpäno tulee Suomessa johtamaan siihen, että meiltä katoaa joukko pieniä laboratorioria. Myös monet terveyskeskuslaboratoriorit ovat lo-
pettamassa toimintaansa ja yhdistymässä kes-
kussairaaloien laboratoriorioihin. Tieto liikkuu
sähköisesti erittäin nopeasti. Ei joku verikokeen
vieminen sadankaan kilometrin päähän ole mi-
kään ylityspääsemätön ongelma, kun saadaan
nopeasti eksaktit, tasokkaat, hyvät vastaukset
laboratoriorikokeista. Tämä täytyy huomioida
tässä kokonaisuudessa.

Haluaisin, arvoisa puhemies, tähdentää vielä
sitä, että tämä ei pakota ketään mihinkään. Ei
yksityislääkärin tarvitse lähettää julkiseen labo-
ratoriorioon ensimmäistäkään potilasta. Tämä tuo
mahdollisuuden syrjäseuduille joustavampaan
käytäntöön. Minä itse tulen alueelta, missä ei ole
yksityisiä palveluja saatavilla. Siellä on kyllä lää-
kärin vastaanotto, ja he erittäin mielellään käyt-
tävät terveyskeskuksen laboratorioria ja röntge-
niä.

Kun ed. Ala-Harja sanoi, että terveyskeskuk-
sissahan ei ole röntgenlääkäreitäkään ja siellä on
vanhoja laitteita, niin minusta tämän tyyppiset
perustelut ovat kyllä hieman arveluttavia. Suurin
osa kansalaisistamme käyttää terveyskeskuksia,
ja monia laitteita ollaan uusimassa. Ne laborato-
riorit ja röntgenpalvelut, jotka jäävät jäljelle, ovat
modernisoimassa ja uusimassa laitteistoaan.

Mitä tuotantokustannuksiin tulee, kyllä kai
kaikkien tiedossa se on, että julkisten laboratorio-
iden tuotantokustannukset, vaikka siihen pan-
naan kaikki hallinto- ja palkkauskulut ja muut
menot, niin kuin pitääkin, ovat hyvin alhaiset
verrattuna yksityisiin laboratoriorioihin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi, tässä on pyritty
siihen, että potilaat saavat joustavasti palvelun-
sa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tässä
on tietysti kysymys siitä, että uudet laboratoriorio-
laitteet ovat kapasiteetiltaan niin mahtavia, että
julkisen palveluverkosto alkaa kilpailla yksityis-
ten laboratoriorien kanssa. Siitähän tässä on lo-
pulta hyvin paljon kysymys.

Ettei jää mitään epäselvää myöskään ed. Ala-
Harjalle, niin puheenvuorossani, johon tässä vii-
taan ja jonka pidin muutama minuutti sitten,
juuri ed. Lahtela käsitystä analysoin sillä tavalla,
ettei voi tietenkään mitään kustannusvasta-
vuutta pyytää esimerkiksi vaikkapa ultraäänitut-

kimuksestakaan, puhumattakaan magneettitut-
kimuksesta.

Tässä nyt onkin aika tärkeää havaita tilanne.
Mitä järkeä on lähettää yksityiseltäkään sekto-
rilta potilas johonkin magneettikuvaukseen
ikään kuin käymään keskussairaalaan? Eikö se
olisi jo sen tyyppinen tilanne, että hänet pitäisi
lähettää yleensä ottaen vain keskussairaalaan
poliklinikalle, jotta siellä selvitetään spesialistien
toimesta tilanne, jos se todella vaatii magneetti-
tutkimusta? Siinä mielessä perustelut ovat hui-
kan huonot.

Kaiken kaikkiaan, puhemies, tässä on siis si-
nänään ihan hyvä asia, mutta tähän sisältyy ehkä
sellaisia tilanteita, jotka on hyvä selvittää, ennen
kuin niitä aletaan toteuttaa käytännössä. Kun
katson 14 a §:ää, niin siinä aika tavalla kai suun-
taudutaan tulevaisuuteen, kun puhutaan asia-
kasmaksun määrittämisestä tulojen mukaan.

Ed. V i i t a m i e s : Arvoisa puhemies! Mie-
lestäni ministeri selvitti varsin järkevällä tavalla
toimintojen joustavuuteen ja myös syrjäseutujen
asukkaiden palvelujen saantiin liittyvän ulottu-
vuuden, joka lakiesitykseen kiistatta mielestäni
sisältyy.

Haluaisin keskustelua seuranneena kiinnittää
huomiota siihen, että salin oikealta laidalta var-
sin hämmästyttävällä tavalla on noustu vastus-
tamaan julkisen palvelun maksuja, mikä on kai
aika poikkeuksellista. Mieleen hiipii epäily, et-
tei kai vain ole niin, että juuri salin vasemmalla
puolella ollaan enemmän aidosti huolissaan sii-
tä, että julkisten yhteisten palvelujen rahoitus-
pohja säilyy mahdollisimman kattavana ja eheä-
nä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies!
Olen kantanut huolta juuri rahoituspohjasta,
millä tavalla rahapotti jaetaan oikein ja millä
tavalla julkisia palveluja voidaan pitää pystyssä
ja kehittää. Kysymys on vain siitä, miten yksityis-
tä ja julkista sektoria saataisiin enemmän erilleen
siten, että yksityistä vähemmän tuettaisiin. Yksi-
tyisen pitääkin olla erillään. Eikö se ole luonno-
staan kaunistaa, tällainen yksityinen? Varakkaat
ihmiset menevät sinne, ja silläkin rahalla kehit-
tään julkista puolta. Tarkoitin tässä kustannus-
vastaavuutta, että yksityisen puolen tuentaa olisi
vähemmän.

Tämä suomalainen systeemi on jotenkin jake-
mielitahtinen. Puhutaan, että on olemassa yksi-
tyistä, mutta eihän se todellisuudessa olekaan
yksityistä, vaan sitä tuetaan aika vahvasti Kelan

toimesta. Sitten kuitenkin mennään yksityiseen lääkäriin ja saadaan Kelalta hyvät korvaukset siitä, suhteessa vielä kovemmat korvaukset kuin oikeastaan Kelalle maksaa julkisen terveydenhuollon ja sairaanhoidon ylläpitäminen. Siinä mielessä tätä jakoa pitäisi saada jollakin tavalla selkeytettyä. Yksityisen hoidon pitää aina olla kalliimpaa.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Ed. Tiusaselle muistuttaisin, että pitää paikkansa, että meillä on tosi suuria ja hyviä laboratorioita ja myös julkinen sektorimme ostaa hyvin paljon laboratoriopalveluita. Kaikkea ei pystytäkään pitämään yllä sairaaloissa, vaan ostetaan suurilta laboratorioilta palveluksia. Mitä magneettikoneisiin tulee, niin julkisella sektorilla on magneettikoneita, mutta siellä on pitkät jonot. On erittäin hyvä, että meillä on koneita myös yksityisillä, joilta julkinen sektori ostaa palveluja ja sillä tavalla auttaa potilaita.

Mitä tulee ed. Lahtelan puheenvuoroon, että yksityistä sektoria tuetaan, niin ei mennyt vielä kukaan perille, ettei yksityissektoria tueta, vaan potilaita tuetaan. Ei yksityissektori saa pennin penniä, joten on ihan hyvä puhua niillä termeillä, jotka ovat oikein. Jos tässä nyt on kysymys julkisen sektorin rahoituspohjan turvaamisesta, niin kyllä minua vähän hämmästyttää, jos tällä tavalla ruvetaan turvaamaan julkisen sektorin rahoituspohjaa. Kustannuksiansa siitä tulee joka tapauksessa enemmän.

Olen ehdottanut, että pitäisi selvittää potilaiden asema, että potilaita kohdeltaisiin yhdenvertaisesti eikä olisi niin, että jotkut potilaat maksavat isommat maksut eivätkä saa edes Kelalta takaisin osaa ja samassa laboratoriossa toiset potilaat saavat maksutta nämä tutkimukset ja taas ne, jotka ovat yksityisellä, saavat Kansaneläkelaitoksen korvauksen. Tässä tulee kolmen portaan potilaita. Minusta tämä asia pitäisi selvittää, ennen kuin teemme tällaista lakia.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Haluan vakuuttaa ed. Viitamielle ja muille, että kyllä tälläkin puolella salia kannetaan huolta julkisen sektorin palvelujen rahoituspohjan pitävyydestä, vaikka toki ymmärrämme, että yksityis palvelut voivat täydentää julkisen sektorin palveluja.

Haluan myös todeta sen, että mikäli oikein muistan, tutkimusten ja selvitysten mukaan yksityisiä palveluja käyttävät enemmän pienituloiset ja vähän koulutetut kuin suurituloiset ja hyvin

koulutetut. Tässä on sellainen näkemysero olemassa, että mitä vähemmän koulutettu ihminen on, sitä enemmän hän kuvittelee, että yksityisellä puolella kaikki on ikään kuin vihreämpää.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ihan vain lyhyesti ed. Ala-Harjan toteamukseen siitä, että ei yksityisiä tueta: Kun lääkärinpalkkioiden kautta maksetaan korvauksia Kelalta, sitä kautta se tuki tulee. Tuki voi tulla jopa isommaksi kuin suoraan julkisen puolen terveyskeskuksessa yhtä potilasta kohti laskettava hinta. Jos yksityiselle maksaa 500 markkaa lääkärinpalkkiota ja siitä saa määrätyn korvauksen, korvaus on jopa isompi kuin terveyskeskuksessa lääkärinpalkkio yhden potilaan osalta. Totta kai sitä tuetaan. Se vain tulee potilaan kautta, totta kai. Jos sekin raha käytettäisiin terveyskeskusten ja julkisen palvelun kehittämiseen, meillähän olisi siellä lääkäreitä hurmuykky, riittäisi kaikille, ja kaikki voisivat saada homman edullisemmin. Mutta tämä on tällaista jauhamista. Kun jotkut haluavat saada ison voiton ja hyvän palkan, niin he hoitavat sen yksityisesti.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Sinänsä tämä keskustelu on ihan tarpeellista. On väärä luulo, jos ajatellaan niin, että Kansaneläkelaitoksen korvaus poistamalla voidaan vähentää jollakin tavalla ihmisten käyntiä yksityislääkäriä. Niin ei ole, koska ihmiset käyvät yksityisvastaanotoilla nimenomaan sen takia, että heidän täytyy käydä. Kukaan ei käy siellä sen takia, että sieltä saa Kela-korvauksen. Kela-korvaus on noin 60 markkaa 200 markan käynnistä. Kyllä köyhäkin potilas sinne hakeutuu ja etsii sen 60 markkaa joka tapauksessa. Siitä ei siis seuraa mitään muutosta tähän tapahtumaan.

Toisaalta ne korvaukset, jotka kohdistetaan magneettitutkimuksiin, joissa kertyy esimerkiksi 5 400 markan tutkimuksesta noin 500 markkaa, ovat jo toinen asia, jota pitää hiukan tarkastella toisesta näkökulmasta. Siinäkin raha tietysti menee potilaalle, mutta usein niin, että potilas ei edes ole maksanut itse sitä 500:aa markkaa, vaan Kela ikään kuin suorittaa maksun suoraan laitokselle, joka tutkimuksen suorittaa.

Kaiken kaikkiaan tämä keskustelu on tärkeätä, ja mielestäni on hyvä, jos eri puolilla salia ollaan yksinkertaisesti, niin kuin ymmärrän, huolissaan siitä, mitä potilaalle tapahtuu, koska sehän kaikkein tärkein asia on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

56) Hallituksen esitys laiksi tartuntatautilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 231/1998 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Olisin halunnut kiinnittää huomiota erääseen asiaan. Perusteluissa kerrotaan, että sairaalainfektiot ovat kasvava ongelma. Minusta tämä on asia, johon on kiinnitetty aivan liian vähän huomiota, liian vähän siksi, että meillä hyväksytään erittäin suuri määrä sairaalainfektioita ikään kuin normaalina, elämään kuuluvana ilmiönä. Meillä ei ole tehty kaikkea mahdollista tämän ongelman kitkemiseksi. Toivoisin jälleen kerran, kun ministeri on paikalla, että hän veisi nämä terveiset ministeriöön ja meillä todella vakavasti paneuduttaisiin tähän asiaan, koska näin emme voi tässä maassa jatkaa.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa puhemies! Jos pidemmällä tähtäimellä tarkastelee sairaalainfektioiden määrää, niin siinä ei ole tapahtunut suurta kasvua. Se on pysynyt aika vakiona sittenkin. Pientä kasvua on havaittavissa. Tähän on kyllä sairaaloissamme koetettu kiinnittää huomiota, mutta kuitenkin sairaalainfektiotilanteemme on hallinnassa verrattuna moneen Euroopan maahan ja verrattuna Yhdysvaltoihin, jossa tästä on tullut todella mittava ongelma.

Mutta minusta on tavattoman tärkeää, että ongelmaan kiinnitetään huomiota ja se on tiedostettu. Perimmältään tämä hyvin pitkälle johtuu siitä, että kun tänä päivänä sairaaloissa käytetään antibiootteja niin paljon enemmän kuin aikaisemmin ja hoidetaan niin paljon huonokuntoisempia potilaita kuin aikaisemmin, niin on kehittynyt kantoja, joihin antibiootti ei enää ikään kuin pure.

Ed. Kokkoselle toteaisin, että asia, jonka otitte esille, on tavattoman tärkeä, mutta se on kyllä tiedostettu meillä ministeriössä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Aihe on ihan tärkeä, ja kysymys sairaalainfektioista on syineen vielä paljon laajempi kuin se, mitä täällä tulee esiin. Sairaaloissa käytetään paljon antibiootteja tai hoidetaan entistä huonokuntoisempia potilaita. Siihen liittyy se tilanne, että Suomessa kaiken kaikkiaan käytetään hyvin paljon antibiootteja ja jopa niin, että maataloutemme käyttää antibiootteja, jolloin syntyy jo maataloudessa ja karjanhoidossa bakteerikantoja, jotka ovat erittäin antibioottiresistenttejä. Kun samaan aikaan tiedetään, ettei tieteessä ole näköpiirissä uusien antibioottityyppien valmistusta, vaan joudutaan tukeutumaan nyt tiedossa oleviin antibiootteihin, niin todella neuvot alkavat olla vähissä. Esimerkiksi ehc-tyyppiset infektiot ovat osoitus siitä, että muun muassa tunnettuihin E. coli-kantoihin on syntynyt resistenttejä muotoja.

On hyvä, että asiasta keskustellaan, ja erityisen hyvä asia on se ja arvostan sitä, että ministeri on esittelemässä jokaista hänen toimialaansa koskevaa hallituksen esitystä.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Kuten ministeri totesi, Suomessa ei ole kovin paljon noussut infektioiden määrä, kun ottaa huomioon, että meillä joka tapauksessa hoidon taso on noussut ja yhä huonokuntoisempia potilaita ja vaikeampia sairauksia voidaan hoitaa. Esimerkiksi elinsiirrot ja luuydinsiirrot ym. ovat todella hyvin vaikeita, ja niissä infektioimahdollisuus on suuri.

On muistettava myös sellainen seikka, että ihmiset matkustelevalta paljon ja tuovat ulkomailta myös Suomeen bakteereita. Onhan tavattu sekä, että suomalaisia on ollut leikkauttamassa itseään jossain ulkomailla, ja he ovat tuoneet infektioita Suomeen, todella vaikeita resistenttejä bakteerikantoja. Kyllähän jokaisessa erikoissairaalassa ja keskussairaalassa on infektiolääkäri ja hyvin tarkkaan seurataan infektioita ja antibioottien käyttöä, joten tämä sillä tavalla on mielestäni hanskassa, mutta koko ajan täytyy tilannetta tarkkaan seurata. On erittäin hyvä, että ministeri nyt on kuulemassa tätä keskustelua ja vie asiaa eteenpäin.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! En tiedä, mikä tässä laitteessa on. Täällä ovat kaikki puheenvuorot ihan eri järjestyksessä ja eri asioissa. Olin tähän pyytänyt puheenvuoron. Kiitin puhemiestä tarkkaavaisuudesta, että sen sain.

Toteaisin vielä ministeri Huttu-Juntuselle, että minulla on se käsitys, että potilasvakuutuk-

sesta korvataan yhä enemmän sairaalainfektion aiheuttamia vahinkoja. Tämä on selvästi meillä ollut kasvamassa oleva ongelma. Edelleenkin meillä on sellaisia sairaaloita, joissa rakenteet ovat vanhentuneet, leikkaussalit ovat siinä kunnossa, että infektiot helposti leviävät, ja tarvittaisiin rakenteellisia muutoksia. Näin on muun muassa Hyksissä. Toivon, että ministeri tekee kaikkensa, että nämä asiat saadaan paremmalle tolalle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

57) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 232/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

58) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 233/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

59) Hallituksen esitys laeiksi eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain muuttamisesta

Hallituksen esitys 234/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

60) Hallituksen esitys laiksi merimieslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 235/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

61) Hallituksen esitys laeiksi luonnonsuojelulain ja yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 236/1998 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Tässä on tietysti hyvin tärkeä asia esillä, luonnonsuojelulain ja yksityisteistä annetun lain muuttaminen. Niin kuin näemme ”esityksen pääasiallisesta sisällöstä”, tämä liittyy Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkoston toteuttamiseen, mutta tämä liittyy omalta osaltaan myös rakennuslain käsitelyyn. Nämä asiat on päätetty hallituksen yksimielisellä esityksellä tuoda samanaikaisesti eduskuntaan. Täällä käsitellään siis rakennuslakia ja myös luonnonsuojelulain muuttamista samanaikaisesti.

Haluaisin todeta tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, että Suomi sai yllättävänkin hyvän uuden luonnonsuojelulain pari vuotta sitten eduskunnan työskentelyn tuloksena ja hallituksen hyvän esityksen jälkeen. Nyt on aikomuksena ainoastaan 53, 65 ja 66 §:n kohdalla tehdä muutoksia luonnonsuojelulain osalta. Näin ollen aihetta ei tämän pitempään ja laajempaan luonnonsuojelulain avaamiseen siis todellakaan ole.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

62) Hallituksen esitys eräiden asuntolainoitusta koskevan lainsäädännön muutoksenhakusäännösten muuttamiseksi

Hallituksen esitys 237/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

63) Hallituksen esitys laiksi asuntojen korjausavustuksista

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 238/1998 vp

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Knaapi: Arvoisa rouva puhemies! Tämä korjausavustusten myöntämismenettely on ollut nyt hieman yli kymmenen vuotta luonteeltaan tilapäinen. Nyt tässä hallituksen esityksessä todetaan, että näihin avustuksiin on edelleen jatkuvasti tarvetta ja siksi järjestelmästä on tarpeen säätää lainsäädäntö. Haluan kommentoida esitystä sosiaali- ja terveystalvelujen näkökulmasta.

Kun väestön ikärakenne vanhenee, kotiympäristön merkitys sosiaali- ja terveystalvelujen näkökulmasta tulee entistä keskeisemmäksi. Tulevaisuudessa kodit ovat yhä useammin myös hoito- ja palveluympäristöjä ja siksi myös tärkeä linkki talvelujärjestelmässä. Jo nyt on käytettävissä tietoa ja kokemusta siitä, että kotiympäristön kehittämällä voidaan tukea itsenäistä suoriutumista omassa kodissa, vaikka asukkaan oma toimintakyky heikkenee.

Tämä itsenäisen asumisen tukeminen saattaa edellyttää jotain, mikä menee hieman yli sen, mitä nimitetään asunnon korjaamiseksi. Kyseen voivat tulla muun muassa erilaiset tekniset ratkaisut, jotka mahdollistavat tai tukevat asukkaan itsenäistä suoriutumista olematta kuitenkaan varsinaisia henkilökohtaisia apuvälineitä tai sellaisia asunnon muutostöitä, joita käsitellään vammaistalvelulaisissa ja joille on oma korvausjärjestelmänsä.

Lähtökohtaisesti olen sitä mieltä, että tekniikka ei tule koskaan käyttää korvaamaan henkilökohtaista talvelua tai apua, mutta tarkoituksenmukainen ja asukkaan itsensä hyväksymä ja haluama tekniikka on syytä valjastaa nimenomaan asukkaan asettamien ehtojen talvellemaan myös sitä tavoitetta, että asukas pystyy halutessaan asumaan kotonaan.

Kun valiokunta käsittelee tätä esitystä, toivoin, että huomiota kiinnitetään nimenomaan siihen, että korjausavustusta tulisi pystyä myöntämään myös sellaisiin teknisiin ratkaisuihin, joilla tuetaan itsenäistä kotona suoriutumista ja asumista.

Ennen näitä korjausavustuksia oli mahdollista hakea ympäri vuoden. Nykyisin hakemiselle on asetettu määräaika, joka muistaakseni on maaliskuun loppuun mennessä. Erityisesti vanhusten ja vammaisten osalta korjausavustusten

tarve tulisi pystyä ottamaan huomioon silloin, kun tarve on ajankohtainen. Jos tarve ilmenee heti hakuajan päättymisen jälkeen, saattaa hakija joutua odottamaan lähes vuoden, ja mahdollisesti avustuksen tarve on jo mennyt ohi, jos asuminen on järjestetty esimerkiksi laitoksessa. Asiaa ilmeisesti säännellään lakia alemmilla säännöksillä, mutta toivoisin, että kun valiokunta käsittelee asiaa, se voisi mietintöä laatien ottaa asian huomioon ja eteenpäin vietäväksi, koska käytännössä ja korjausavustusten hakijoiden näkökulmasta asia on erittäin tärkeä.

Korjausavustuksilla on mahdollista tukea sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmän kehittämistä avohuoltopainotteisempaan suuntaan, ja oikein käytettynä ne tuovat myös säästöjä yhteisten varojen käyttöön. Jos myöntämismenettelyssä ja pelisäännöissä on tarkentamisen varaa, se tehtäköön. Korjausavustusten merkitys sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmän osana on jäänyt kuitenkin liian vähälle huomiolle, ja esityksen henki korostaa enemmän valvonnan merkitystä. Mielestäni ympäristövaliokunnan olisi syytä pyytää asiasta sosiaali- ja terveystalveliokunnan lausunto.

Asian käsitellyssä tulisi muistaa, että sinänsä tarkoituksenmukainen ja tarpeellinen järjestelmä omaa myös hyvät puolet, jotka tarjoavat jopa eväitä sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmän kehittämiseen.

Ed. Rimi: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Knaapi toi puheenvuorossaan esiin hyvin arvokkaita asioita nimenomaan korjausavustuksen käyttömahdollisuudesta ja sen laajentamisesta koskemaan nimenomaan niitä näkökulmia, joilla vanhusten ja vammaisten kotona asumista voitaisiin pitempään jatkaa.

Hän esitti puheenvuorossaan myös toivomuksen siitä, että ympäristövaliokunta pyytäisi lausunnon sosiaali- ja terveystalveliokunnalta. Kun katsoin, että olin täällä salissa varmaan ainoa ympäristövaliokunnan jäsen tällä hetkellä, voin luvata, että vien terveisiä tästä ympäristövaliokuntaan silloin, kun asia meillä käsitellyyn tulee.

Mitä tulee korjausavustukseen, sehän on kaiken kaikkiaan erittäin tärkeä ja suuriarvoinen asia moneltakin osin, mutta murheenahan tässä viime aikoina on ollut se, että korjausavustuserärahat valtion budjetissa ovat olleet erittäin niukkoja. Itse rohkenen toivoa, että tähän asiaan myös vastaisuudessa kiinnitettäisiin entistä enemmän huomiota, jotta näitä varoja olisi vähän runsaammin myönnettävissä.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Knaapi puuttui aivan oikeaan asiaan. Korjausmäärärahojen osalta olen samaa mieltä kuin ed. Rimmi. On valitettavaa, että ne käyvät vähiin.

Tässä on myös käytännön tasolla ongelmia ja itse asiassa huvittaviakin tapauksia syystä, että korjausavustuksia on erällä paikkakunnilla, voi olla että jokaisellakin mutta erällä kumminkin, haettu ja saatu niin, että hyvin käyttökelpottomaan asuntoon on laitettu viimeisen päälle laitteet, jotka eivät kuitenkaan käytännössä pelaa. Kuitenkin avustukset ovat semmoisia, että ne maksetaan könttisarjassa, tosin ne kyllä tarkastetaan.

Toivoisin, että tarkastuksissa ja kohdentamisessa käytettäisiin vielä suurempaa tarkkuutta. Tämä siitä syystä, että rahaa liikenevästi asianmukaisesti vähän laajemmalle ihmisryhmälle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

64) Lakialoite laiksi työttömyysturvalain 16 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 99/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Tämä tekemäni lakialoite koskee työttömyysturvalain 16 §:ää. Toinenkin luku 16 siinä ilmenee eli työssäoloehto 16 viikon ajanjaksolta silloin, kun ollaan työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa.

Kun tämä laki tehtiin 1996 alusta voimaan tulevaksi ja määräaikaisena kahden vuoden lakina, voimassaolo päättyi tämän vuoden lopussa, ellei sitä jatketa. Itse olen nähnyt tämän sinällään tärkeänä niin kuin yli sata muutakin kansanedustajaa siinä mielessä, että tällä aktivoidaan työttömästä ihmisestä lähtemään johonkin, tässä tapauksessa koulutukseen.

Jotkut ministeriön virkamiehet, kun olen heille soittanut, ovat käyttäneet perusteluina sitä, että tätä käytetään pelkästään ponnahduslautana siihen, jotta voi säilyttää ansiosidonnaisen työttö-

myysturvan. Teinpä samasta aiheesta kirjallisen kysymyksen ja siinä todetaan samat asiat. Tilaston mukaanhan on käynyt sillä tavalla, jotta tätä työssäoloehto koulutuksen kautta noin 3 600 ihmistä koko tämän lain voimassa ollessa on käyttänyt hyväkseen ja heistä 47 prosenttia on lähtenyt työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen, kun heillä työttömyyspäiviä on yli 400 laskarissa ollut. Mutta sehän on minusta ihan luonnollinen juttu, koska kun ihminen jää työttömäksi, hän ensisijaisesti hakee työtä. Ei hän ensin lähde johonkin työllisyyskurssille, vaan hän ensisijaisesti hakee työtä. Sitten mahdollisesti hänestä tulee pitkäaikaistyötön, kun ei onnistu saamaan vuoden aikana työtä. Monessa tapauksessa vielä kunnat armeliaisuuttaan ovat työllistäneet tällaisen henkilön, ja hän on ollut mahdollisesti työllistämistuella kuusi kuukautta tai mitä se on ollutkin. Sitten hän hakee senkin jälkeen työtä. Viime tipassa sitten, kun hän on katsonut, että ei saa työtä, hän on mennyt, totta kai, tällaiseen koulutukseen, ja minusta se on luonnollinen asia.

Voi kysyä niiltä epäilijöiltä, jotka sanovat, että tämä on vain ponnahduslauta työttömyysturvalle taikka sille, että voidaan jatkaa ansiosidonnasta työttömyysturvaa, olisiko sitten parempi, että tämä ihminen ei olisi lähtenyt koulutukseen? Olisiko se jollakin tavalla ollut niiden ihmisten mielestä, jotka tätä eivät ole hyvin innoissaan jatkamassa, parempi vaihtoehto? Minusta tämä on kuitenkin aktivoinut koulutukseen lähtöä, ja niissä tapauksissa, joissa se on myös edesauttanut työttömyysturvan säilymistä, sehän on tehnyt sen, jotta ihminen todennäköisesti ei ole ainaakaan heti mennyt kunnan sosiaalilautalle, joka monessa tapauksessa on edessä, kun putoaa peruspäivärahalle.

Mutta sen lisäksi minä kyllä väitän, että tämä aktivointi, kun työttömät ovat menneet koulutukseen, on antanut lisää työmarkkinavalmiutta, mahdollisesti virikkeen johonkin uuteen ammattiin tai siihen entiseen. Missä koulutuksessa tai kurssilla hän on ollutkin, hän on saanut lisää puhtia. Todennäköisesti hän on myös sijoittunut paremmin työelämäänsä. Siitä ei ole tilastoa olemassa, ja sitä en faktatietona voi teille sanoa, mitä se tarkoittaa.

Mutta minä toivon, että valiokunta ottaa asian käsittelyyn, käsittelee lakialoitteen asiallisesti. Tässä minä esitän työttömyysturvalain 16 §:lle toistaiseksi jatkoa siltä osin, jotta työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus voisi käydä työssäoloehtona sen 16 viikon ajalta. Se tahto näkyy

toisella sivulla, kun lakialoitteen kääntää. Siinä on hallituspuolueista paljon nimiä ja sitten on oppositiopuolueista. Siinä mielessä niiltä, jotka ovat sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, toivoisi, että eivät kääntäisi kelkkaansa, koska täällä on jopa kaikkien edustajaryhmien nimet. Ihan tuolta oikealta laidalta vähän oltiin nuivakkaita panemaan nimiä, mutta sen ymmärtää, siellä ilmeisesti ei työttömien asioista niin paljon huolta kannetakaan.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Minusta ed. Lahtelan lakialoite, jonka olen myös allekirjoittanut, on hyvä ja kaikkea muuta kuin passivoiva työttömiä kohtaan. Sitä oikeutta, joka tuli 1.1.97, on käyttänyt noin 7 000 työtöntä tällä hetkellä.

Aivan samalla tavalla ajattelen kuin ed. Lahtela työhön menemisestä. Pääsääntöisesti työttömät ihmiset haluavat työtä, ja tietysti monesti meille jää sanomatta, mikä on saatava palkka, mutta aina, kun puhutaan työstä, totta kai työsäkäyneet ihmiset ajattelevat aina niin, että siitä täytyy saada palkka, jolla tulee toimeen, eli käytännössä näin. Tietysti on niin, että jos tarjotaan semmoista niin kuin harmaan talouden työtä, jonka palkalla ei käytännössä tulla toimeen, se ei kovin kauheasti kiinnosta. Mutta tälle olisi saatava ehdottomasti jatkoa.

Vastustajat, kuten ed. Lahtelakin toi esille, sanovat, että tämä passivoi. Se heijastelee sitä, että on jotakin hajua koulutuksen mädännäisessä sisällöstä, mikä tietyllä tavalla pitää paikkansa. Mielestäni siihen pitäisi puuttua, aikuiskoulutuksen sisältöön ja sen suuntautumiseen varsinkin niihin töihin, jotka yrittäjillä nyt ovat niin sanottuja pikatöitä. Tämmöisiä nopeita kursseja globaalissa maailmassa, jossa tarvitaan erilaisista ammattitaitoa, tänä päivänä tarvittaisiin valtavasti. Se, mitä nyt yleisöltä kuulee taikka yrittäjiltä, on juuri pikaisen ammattitaidon puute, ja tämä olisi siihen nappiin.

Ed. Viitamies : Arvoisa puhemies! Nyt voimassa olevassa laissa on siis olemassa työttömyysturvan osalta säännös, jonka mukaan työttömyysturvan työssäoloehtoon voidaan lukea 16 viikon ajanjakso työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta.

Tämä säännös voimassa olevan lain mukaisesti poistuisi käytännöstä ja olemasta voimassa tämän vuoden lopussa. Tämä ed. Lahtelan oivaltaavasti tekemä lakialoite ansaitsee tulla hyvin kohdelluksi työasiainvaliokunnassa. On näet

niin, että jos alkuperäisessä, nyt voimassa olevassa laissa mukana oleva työttömyysturvan heikennys sekä käytännössä että periaatteessa toteutuisi ensi vuoden vaihteessa, olisi sillä merkittäviä sekä käytännön että periaatteen vaikutuksia työttömien henkilöitten aktiivisuuteen työmarkkinoilla ja hakeutumiseen koulutukseen jne. Olisi varmasti myös poliittisesti aika onnetonta, että tällaiseen työttömyysturvan heikennyskeskusteluun jouduttaisiin näinkin lähellä seuraavia eduskuntavaaleja.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Olen itsekkin allekirjoittajana lakialoitteessa, vaikka en olekaan pitkäaikaisen työttömyysturvan kannalla siinä mielessä, että senkin vaikutus on passivoiva, mutta näin, että tällä olisi aktivoiva vaikutus. Toinen tärkeä tekijä mielestäni on tässä se, että se antaisi valmiuksia edelleen paremmin työelämään sijoittumiseen. Vaikka työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus ei aina olekaan kovin laadukasta, se kuitenkin on aktiivisempi tilanne ihmisellä kuin se, että hän on pelkästään päivärahalla. Kun otetaan huomioon, että nykyisin on kymmenen kuukauden työssäoloehto ennen kuin tulee täyteen täyspäiväraha-oikeus uudelleen, tämä 16 viikkoa on aika lyhyt aika. Se edellyttää edelleen sitä, että sen lisäksi on myös työsuhdetta, ennen kuin voi uudelleen päästä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle. Tässä mielessä näen tämän pohtimisen arvoisena asiana.

Ed. R i m m i : Arvoisa rouva puhemies! Silloin kun laki 16 viikon koulutuksen huomioimisesta tuli voimaan, se oli yksi hallituksen myönteisiä asioita. Sitä perusteltiin silloin nimenomaan sillä, että aktivoidaan työttömiä ihmisiä. Nyt samasta asiasta sanotaan taas, että ei tämä olekaan enää hyvä asia, ja ollaan siirtymässä tällaiseen ihmisiä passivoivaan menettelyyn.

Minä olen myös allekirjoittanut ed. Lahtelan lakialoitteen ja todella hyvin syvästi toivon sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa asian vakavaan käsittelyyn huolimatta siitä, että varsin tarkkaan tiedän sen, minkälaisessa vastatulessa asia ministeriön taholla esimerkiksi on. Tänä puheenvuorossa on viitattu kirjallisiin kysymyksiin ja suullisilla kyselytunneilla saatuihin vastauksiin. Kaikki ovat olleet hyvin vastahakoisia tälle asialle. Minä todella syvästi hämmästelen sitä, että esimerkiksi työministeriön suunnassa on suhtautuminen tähän asiaan näin kielteistä. Mutta koska lakialoitteessa on toistasataa alle-

kirjoittajaa, jo meidän sääntömme edellyttävät sitä, että se otetaan käsittelyyn. Toivon sille todella myönteistä etenemistä.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! On mielekästä se, että ammattiliittojen hallitukset, varsinkin SAK:n hallitus, ovat ottaneet myönteisen kannan asiaan, voisiko sanoa lakialoitteeseen, 12.10.

Mutta vastustajien perusteluna on, että koulutukseen on aikaisemmin hakeuduttu vasta lähellä 500:tä päivää. Tämä antaisi ymmärtää, että se on tarkoitushakuista juuri niin, että päivät jatkuisivat. Tämä on sikäli hölmöä, että kun ihmiset eivät pääse koulutukseen ennen kuin vasta lähellä 500:tä päivää, se on pakottanut heidät tähän. Varmasti, jos he olisivat töihin päässeet aikaisemmin, asianmukaiseen työhön, he ennen 400:ää päivää ja 500:tä päivää lähellä olevaa päivää, kun koulutukseen menevät, olisivat menneet mieluummin töihin, mutta tämä on tällaista jossittelua. Syy täytyy jostakin hakea.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Aikoinaan, kun tupoa tehtiin, silloin ilmeisesti työmarkkinaneuvottelijat eivät tienneet tästä tilanteesta sillä tavalla — olen jutellut useimpien tahojen kanssa — taikka he tiesivät, että tämä on määräaikainen laki, mutta silloin he eivät usko-neet sitä, että tätä ei tulaisi jatkamaan. Tällainen henki ammattiyhdistyskentässä tuntuu olevan, kun soiteltiin.

Sitten isompi juttu. Kun vähän muistellaan menneisyyttä, työssäoloehtohan itse asiassa tuli eduskunnan käsittelyssä koulutusajalle, ja niin näköjään sen jatkaminenkin on nyt eduskunnan käsissä. Sehän ei alun perin hallituksen pohjaesityksessä aikoinaan ollut. Nyt meidän pitäisi tehdä sama juttu ja tehdä samanlainen rohkea tempu, että jatkaa. Toivon mukaan tämä ei nyt mene joulunalusyöneuvotteluihin ja siellä tehdä kaiken näköistä kauppaa, niin kuin yleensä joulun alla ovat kaupankäyntiin tahtoneet syyllystyä monet tahot, vaan tämä olisi suoraan vietävissä läpi näin. Ensi vuonnakin näitä aktivointitoimenpiteitä koulutuksen kautta voitaisiin harrastaa.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Edellisen puheenvuoron lisäksi olisin vielä halunnut kiinnittää huomiota koulutuksen tasoon. Enohdin sen äsken sanoa. Minusta esimerkiksi opetusministeriön ja työministeriön kannattaisi yhdessä kiinnittää huomiota siihen, minkä tasoista kou-

lutusta annetaan, ja pitäisi olla nopeita valmiuksia vastata kulloinkin olemassa oleviin haasteisiin niin, että täsmäkoulutuksella saataisiin vanhaa ammattitaitoa täydentävää koulutusta ja kyettäisiin vastaamaan näin myös yritysten haasteisiin. Tämäntapaista koulutusta tietyllä tapaa on olemassa, mutta siinä on erittäin paljon toivomisen varaa. Se, että tasokasta koulutusta saataisiin, riippuu tietysti myös siitä, kuinka paljon tähän koulutukseen halutaan satsata. Mutta jos se koulutus on todella heikkoa, mihin muun muassa ed. Immonen viittasi, silloin tietysti ministeriössäkin voivat virkamiehet kuvitella, että sinne hakeudutaan vain 16 viikon osalta niin, että se kattaisi sitten paluuta työttömyysturvan piiriin, mikä varmaankaan ei ole näiden ihmisten tarkoitus.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

65) Hallituksen esitys laiksi kiinteistön myymisestä Suomen Pankille

Hallituksen esitys 158/1998 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 35/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

66) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1999 perittävästä maksusta

Hallituksen esitys 168/1998 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 36/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

67) Hallituksen esitys kirjastolaiksi

Hallituksen esitys 210/1997 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 10/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17.26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
